

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА ПОЛІТОЛОГІЇ

**ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ
У ПРАВОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Матеріали інтерактивного науково-практичного семінару

11 березня 2016 року

Дніпропетровськ – 2016

Філософсько-психологічні чинники у правовій діяльності (11 березня 2016 р., м. Дніпропетровськ) / За заг. ред. Кузьменка В. В. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. – 64 с.

Збірник містить матеріали інтерактивного науково-практичного семінару, у роботі якого взяли участь науково-педагогічні працівники і курсанти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Тематика публікацій охоплює низку проблем, що стосуються аналізу філософсько-правових концепцій, психологічних чинників у правовій діяльності, аналізу етичних посилок проблем комунікацій у правовій діяльності.

Матеріали науково-практичного семінару можуть бути використані в науково-дослідницькій роботі та навчальному процесі юридичних ВНЗ, а також у юридичній практиці.

Організаційний комітет

Кузьменко В. В. – завідувач кафедри філософії та політології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор філософських наук, професор.

Шинкаренко І. О. – доцент кафедри філософії та політології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, протокол № 10 від 09.06.2016 р.

© ДДУВС, 2016
© Автори, 2016

Кузьменко В.В.,
*завідувач кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук, професор*

АНТРОПОЛОГО-ПРАВОВАЯ КОНЦЕПЦИЯ Ф. М. ДОСТОЕВСКОГО В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛЬНОГО ПРАВОВОГО ПРОЦЕССА

Ф. М. Достоевский, в своём художественном творчестве, в очередной раз в истории мировой философско-правовой мысли, поставил ряд вечных для человечества проблем, осмысление которых позволяет раскрыть представление об универсальных ценностях и принципах, на которых должна строиться правовая культура. Назовём лишь некоторые из них. Во-первых, какова природа добра и зла, во-вторых, как уживаются в душе человека стремление к саморазрушению и самовосстановлению, в-третьих, в чём сущность и назначение жизни, в-четвёртых, как преобразовать мир на основании духовности и нравственности. Из всего вышесказанного вытекает пятая проблема, поставленная в творчестве Ф. М. Достоевского: как соединить в нераздельном единстве справедливость, законность и правосудие. Апеллируя к «Вечной Истине», Ф. М. Достоевский выражает убеждённость в том, что люди могут быть прекрасны и счастливы, не потеряв возможности жить на земле.

Подчёркнём, что Ф. М. Достоевский осмысливает не только духовное и нравственное состояние современного ему общества, он идёт далее, вступает в область предвидений и предчувствий, которые составляют цель не непосредственных, а отдалённых исканий человечества. Российский мыслитель оставил нелёгкие для исполнения заветы: не дать низложить ту веру, ту религию, из которой вышли восточнославянские духовно-нравственные основоположения, как «войти в борьбу» с «ужасными впечатлениями», «мрачными картинами», «искоренить их и насадить новые» – «чистые, святые и прекрасные». За прошедшее время значимость этих задач несколько не

уменьшилась.

Вопросы, поднятые в творчестве российского классика, – «об абсолютном праве, об отношении права к вечным ценностям – к вере, Истине, справедливости» не могут и не должны оставаться на задворках общественного сознания. В настоящее время правоведы констатируют неразработанность в правовых актах аксиологических и антропологических подходов. Лишь юриспруденция, построенная на римских формулах, должна обрести новую творческую форму в национальном правовом сознании. Его выразителем по праву следует считать Ф. М. Достоевского.

Опыт российского классика в религиозно-философском, социально-психологическом, этико-эстетическом осмыслении проблем бытия – «Жажда правды и права», как сформулировал Ф. М. Достоевский, – по-прежнему требует освоения. Этот опыт может сыграть неоценимую роль в духовно-нравственном формировании и развитии правового сознания наших соотечественников, если только они не уподобятся библейским иудеям, которые гнали «пророков в своём Отечестве».

Исследование антропологического и аксиологического базисов как наиболее значимых составляющих онтологии философско-правовой концепции Ф. М. Достоевского в поэтике его творчества остаётся актуальной задачей отечественной философской науки. Этот вопрос почти не изучен в отечественной и зарубежной философии и литературоведении. Большинство исследователей анализировали отдельно проблему свободы, отдельно антропологическую проблематику, отдельно религиозную проблематику, отдельно этические воззрения Ф. М. Достоевского. Острота названных и других проблем заслонила исследование философско-правовой концепции Ф. М. Достоевского. Отметим также тот факт, что почти все исследователи философской составляющей творчества Ф. М. Достоевского забывали, что он, прежде всего, художник, но художник особого типа, а не философ.

Исследуя философско-правовые идеи Ф. М. Достоевского, обратимся к социокультурным условиям в России в преддверии судебной реформы 1864

года. Отметим тот важный факт, что в истории российской культуры были эпохи, когда наблюдалась непосредственная связь литературы и права. В XIX столетии такая ситуация была обусловлена подготовкой и проведением судебной реформы 1864 года. Это период правового нигилизма, цинизма, вседозволенности, общего падения нравов, невиданного числа самоубийств и преступлений. Атмосфера предреформенной эпохи приводила к юридизации мышления. Право почиталось таким предметом, который необходимо знать всякому, кто бы он ни был. В общественной жизни для нас нет ничего важнее права.

Подчеркнём, что у русских писателей интерес к проблемам права не ограничивался только эстетической сферой. Благодаря таким своим произведениям, как «Юридические наброски», «Опыт о законодательстве», «О законоположении», «Проект гражданского уложения», А. Н. Радищев считается основоположником уголовной статистики и криминалистики. При Александре I в 1802-1803 г.г. Г. Р. Державин занимает пост министра юстиции. И наоборот, судебные деятели становились писателями и журналистами. Так, например, А. Ф. Кони являлся почетным академиком Академии Наук по разряду изящной словесности. Особенно показательной является непосредственная близость литературы и права в личных судьбах, о чем свидетельствуют биографии А. Ф. Кони, Д. А. Ровинского, В. Ф. Одоевского, Л. Н. Толстого, М. Е. Салтыкова-Щедрина, А. Н. Островского, А. В. Сухова-Кобылина и других.

Именно ситуация культурного взрыва, наблюдавшаяся в первой половине XIX столетия, приводила к непосредственной близости литературы и права, что проявлялось в юридизации мышления и эстетизации жизни. Кризис правовых норм, коренные изменения в юридической системе формировали новую литературную ситуацию, способствуя смене романтизма на реализм, повышению интереса к преступнику и преступлению в художественном творчестве.

Будучи выразителем идей своего времени, Ф. М. Достоевский не мог

оказаться в стороне от процесса преобразования жизни и становления «нового человека». Активизация обсуждения правовых вопросов в обществе накануне судебной реформы отражена в его творчестве. В структуре произведений наблюдается возрастание значимости криминально-судебной проблематики: от периферийного мотива суда над Горшковым в «Бедных людях» до «книги очерков» о каторге («Записки из Мертвого дома») и криминального романа «Униженные и оскорбленные». Кроме того, с ситуацией культурного взрыва, кризиса и обновления юридической системы совпал экзистенциальный правовой опыт Ф. М. Достоевского, что обернулось мировоззренческим переворотом для писателя, сделав его наиболее авторитетным аналитиком криминальной проблематики. На протяжении жизни Ф. М. Достоевский неоднократно лично сталкивался с судебной системой. Дважды – в качестве подследственного. В 1849 г. по процессу петрашевцев, в 1873 г. по делу о нарушении цензурного устава, а в 1879 г. в качестве свидетеля, но фактически потерпевшего – жертвы нападения Ф. Андреева. Продолжительное время он жил под страхом долговой тюрьмы. Отметим и то обстоятельство, что Ф. М. Достоевский был лично знаком с лучшими юристами своего времени: А. Ф. Кони, А. В. Лохвицким, В. П. Гаевским, Б. Б. Поляковым.

Отметим коренное идеологическое отличие западноевропейского и восточнославянского философско-правовых построений, которое сложилось в XIX столетии. Ко второй половине XIX столетия в западной философии права, вместе с общей тенденцией роста влияния позитивизма и сциентизма, популярность концепции естественного права резко падает. Ведущие правоведы и теоретики права все больше склоняются к тому, что толкование «артикулов» естественного права в высшей степени субъективно, и что научное значение имеет единственно изучение истории позитивного права. Эволюцию последнего стараются раскрыть методами психологии или социологии. Право всё больше понимают как формальную юридическую систему. Отечественная традиция философии права избежала этих крайностей. Несмотря на широкий спектр различных подходов к вопросу о природе права, от гегельянства до

позитивизма, формальное понимание права чуждо нашей культуре. Господствующей линией в русской философии права остается та, которая рассматривает право в тесной связи с нравственной жизнью людей и народа в целом. Это является своеобразной аксиомой отечественной традиции философии права. Многие отечественные правоведы считают, что лучше всего концепция русской философии права была представлена Ф. М. Достоевским, который выразил русское мировоззрение, очищенное от недостатков и однобокости концепций, как славянофилов, так и западников.

Идейно-художественная система Ф. М. Достоевского в целом сформировалась на почве его глубоко религиозного мировоззрения. Для Ф. М. Достоевского идеал человеческого сообщества есть свободное внутреннее единение людей, основанное на христианской любви. Такое единение достигается не внешним принуждением и авторитетом, а через преображение внутренней природы человека. Это свободное внутреннее обновление людей возможно как внутреннее осознание их общей друг для друга ответственности и всеобщей солидарности. Онтологической основой возможности такой солидарности является Бог и Божия благодать. Нравственный прогресс есть не дело рук человеческих, прогнозировано проявляющийся в социальной жизни, а есть результат любви, и веры в Бога, который приводит нас к себе силой своей высшей воли и Божественного провидения. Спасение человека состоит в утверждении добра и любви. Спасение возможно лишь внутренним экзистенциальным путем.

С этой точки зрения, право и государство представляют лишь вспомогательное средство на обозначенном пути. Они должны стремиться приблизить к идеалу мистического сообщества церкви. Но это не есть призыв к теократии, так как это невозможно при недостаточных исторических предпосылках. Стремясь к идеалу, право должно черпать свой дух из высшей заповеди Христовой – заповеди любви. Ф. М. Достоевский отрицает разделение права и нравственности, которое существует в классической философии права, а призывает к формированию внутрирелигиозного закона, регулирующего

внешнюю социальную жизнь. Из этого следует, что процесс развития права и государства нельзя оценивать по меркам материальной человеческой гармонии. Общественная жизнь в своём основании не может быть совершенна и гармонична. Общественные противоречия не могут быть преодолены человеческими силами. Это положение вытекает из христианского учения о конце света, согласно которому все антиномии и антагонизмы могут получить разрешение лишь «в Боге». Русская религиозная философия отрицает идею постепенной рационализации социальных отношений, осуществляемой путем прогресса с помощью науки. По мысли Ф. М. Достоевского, ум и наука всегда будут иметь второстепенное значение.

«Почвенничество» – любимая идея Ф. М. Достоевского. Это идея о нерасторжимой связи человека «с матерью землей» – почвой, на основе общинного землевладения. «Почвенничество» – это мечта об общечеловеческом братстве, о возможности мировой гармонии на земле. «Почвенничество» придет на смену раздирающим общество противоречиям. «Почвенничество» – это вера в наступление нового «золотого века». «Почвенничество» Ф. М. Достоевский понимал как «перерождение человеческого общества в совершеннейшее». «Почвенничество» – конечная историческая задача человечества.

Большое внимание Ф. М. Достоевский уделял вопросам отношения собственности и государства и складывающемуся на этой основе политическому устройству. Корень благоприятного, гармоничного развития этих отношений он видел в общинном землевладении и наделении непосредственного производителя земель.

Основоположением онтологии философско-правовой концепции Ф. М. Достоевского является почвенничество. Ф. М. Достоевский создал оригинальную самобытную философско-правовую концепцию, учитывающую традиции лишь естественного права. Его философско-правовая концепция в своей онтологии предполагает, во-первых, изначальное равенство людей, во-вторых, право, утверждающее принципы совестного, мирового суда. В основе

онтології правової концепції Ф. М. Достоевського лежать православні етичні норми, замещаючі юридичні категорії. Вне лона православної культури право не отримує духовного оправдання.

Шинкаренко І.О.,
*доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент*

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО РИЗИКУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Сьогодні висуває складні завдання перед суспільством в цілому і перед правоохоронними органами зокрема. Окреслені в законах України "Про міліцію", «Про службу безпеки України», "Про оперативно-розшукову діяльність" та ще понад 40 законодавчих актах завдання боротьби із злочинністю вимагають рішучого позбавлення від поглядів, що стали тривіальними, на питання підготовки співробітників органів внутрішніх справ в області інтелектуально-правової, службової підготовки. Це потребує приділяти більш уваги морально-психологічній підготовці [1-4].

Першочерговим є розробка методик підготовки співробітників органів внутрішніх справ, особливо тих підрозділів, виконання обов'язків яких пов'язане з підвищеним ступенем небезпеки, тобто професійним ризиком.

Згідно з законами України дії співробітників органів внутрішніх справ в стані необхідної оборони, крайньої необхідності, затримання злочинця і стану професійного ризику не несуть за собою відповідальності за спричинення шкоди, якщо ці дії були пов'язані з виконанням оперативно-розшукових завдань [5].

У науці склалося стале визначення оперативного ризику, як дій оперативного працівника в екстремальних ситуаціях, званих "ситуаціями

професійного ризику" [6]. У цих випадках ефективність діяльності оперативного працівника залежить не тільки від об'єктивних факторів, але й суб'єктивного характеру (чинників, що формують особу оперативного працівника, його характер, волю тощо).

Здійснене нами дослідження та аналіз думок науковців, дозволяє визначити, що професійна діяльність працівників оперативних підрозділів умовно може бути поділена на такі складові:

- *міжособистісна комунікація* – опитування осіб, які становлять оперативний інтерес, свідків, потерпілих, обвинувачуваних, засуджених, бесіди з експертами, свідчення в суді, робота з конфіденційними та іншими інформаційними джерелами (така робота в середньому займає приблизно 40% робочого часу оперативного працівника);

- *оперативно-розшукові заходи* – обстеження приміщень, наведення довідок, опитування громадян, спостереження за об'єктами оперативної уваги, підготовка та проведення затримання підозрюваних осіб (займають близько 35% робочого часу). При цьому, в порядку виконання окремих доручень слідчих, у ході провадження кримінальних справ працівниками оперативних служб і підрозділів проводяться слідчі дії щодо здійснення допитів, обшуків, виїмок та ін.;

- *робота з документами* – ознайомлення з матеріалами дізнання, кримінальних, оперативно-розшукових справ, оформлення документів (займає орієнтовно 25 % робочого часу) [7].

У всіх видах робіт переважним компонентом є спілкування та його соціальноперцептивна регуляція. Означене не можливе без врахування психолого-комунікативних властивостей оперативного працівника.

На сьогодні в науковій галузі розробка вимог до особистості та психологічних основ діяльності оперативних працівників фактично розглядає юридична психологія та нова відокремлена галузь – оперативно-розшукова психологія.

Для того щоб визначити напрямки вдосконалення професійної підготовки працівників оперативних підрозділів необхідно визначити основні елементи їх діяльності. На думку науковців та практичних працівників, діяльність оперативного працівника міліції складається в основному із використання таких загальних психологічних методів, як опитування, спостереження та вивчення документів. Найбільша ймовірність стану оперативного ризику під час опитування та спостереження. Основною складовою діяльності оперативного працівника під час здійснення заходів з використанням означених заходів є спілкування з об'єктами оперативної уваги. Як і кожний вид діяльності, спілкування має свою специфічну психологічну структуру. Професійне спілкування оперативного працівника складається з таких обов'язкових елементів:

- **комунікативний** бік, який виявляється в процесі обміну інформацією між індивідами;
- **афективний** бік - прояв свого емоційного ставлення до переданої та отриманої інформації, проникнення в почуття співрозмовника;
- **перцептивний** бік, реалізований в процесі сприйняття оперативним працівником об'єкту оперативної уваги і встановлення на цій основі порозуміння.

Аналіз думок науковців дозволяє визначити, що основними складовими оперативно-розшукових заходів з використанням опитування та спостереження є:

- обмін інформацією між оперативним працівником та об'єктом оперативної уваги; оперативними працівниками між собою; між оперативними підрозділами і т. ін.;
- вироблення спільної стратегії між особистої взаємодії;
- сприйняття адекватно об'єктів оперативної уваги [8].

Під час здійснення оперативно-розшукової діяльності є ризик неадекватності формування оперативним працівником образу об'єкту оперативної уваги. При цьому відбувається не тільки сприйняття зовнішніх

фізичних особливостей, але й відображення його психологічних рис і станів. На відміну від загальної, у соціальній психології існує поняття «соціальної перцепції», що означає сприйняття соціальних об'єктів, інших людей, соціальних груп, великих соціальних спільнот. При цьому одним з найважливіших критеріїв сприйняття людьми один одного є оцінка з позицій загальноприйнятої моралі і норм правослухняної поведінки.

Специфіка оперативної роботи, окрім загальних вимог до психічного і фізичного здоров'я людини, пред'являє і ряд спеціальних вимог. По-перше, ефективність дій оперативного працівника в екстремальних умовах залежить перш за все від можливостей його організму в сенсі нормального забезпечення фізичних і психічних функцій (психічна і фізична надійність, готовність у будь-який час до дій в екстремальних умовах). По-друге, оперативний працівник повинен володіти здатністю переключення з одного вигляду діяльності на іншій, мати розвинене сприйняття, високий рівень професійних умінь і навиків. Назріла необхідність вивчення прикладних розділів психології з метою створення методики спеціального відбору для роботи в оперативних апаратах органів внутрішніх справ, методики навчання оперативних працівників діям в нестандартних і екстремальних умовах (тобто створення системи психологічного забезпечення оперативно-розшукової діяльності, розробки спеціальних тренінгів дій оперативних працівників в складних умовах, застосування тестування при підборі кадрів до оперативних підрозділів, створення різних тренажерів, що імітують екстремальні умови та ін.).

Ефективність дій оперативних працівників в екстремальних умовах і застосування тільки виправданого оперативного ризику можливо за умови розробки і впровадження в курс оперативно-розшукової діяльності програми спеціальної підготовки, що складається з комплексу оперативної психології, фізичної підготовки і тактики дій в екстремальних ситуаціях. На нашу думку, потрібно створення оперативно-розшукової ризикології, що повинна містити розділ по техніці безпеки дій співробітника органів внутрішніх справ в ситуаціях професійного ризику як способу досягнення мети в боротьбі із злочинністю.

Список використаних джерел:

1. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 22. – Ст. 303.
2. Про Службу безпеки України : Закон України // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 27. – Ст. 383.
3. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України // Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 35. – Ст. 358.
4. Про розвідувальні органи України : Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 19. – Ст. 94.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 р. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К. : Каннон, А.С.К., 2003. – 1104 с.
6. Криволапчук В.О. Юридико-психологічні основи надійності персоналу кримінальної міліції: теорія та практика [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. докт. юрид. наук: 19.00.06 – юридична психологія / В.О. Криволапчук. – Одеса : ОДУВС, 2013. – 42 с.
7. Цільмак О.М. Психолого-правові засади професіогенезу компетентності фахівців кримінальної міліції [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. докт. юрид. наук: 19.00.06 – юридична психологія / О.М. Цільмак. – Одеса : ОДУВС, 2010. – 41 с.
8. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості : Навч. пос. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.

Безкоровайний М.В.,
курсант 2-го курсу факультету № 3
навчального взводу ПС-444
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат філософських наук, доцент
Підлісний М.М.

РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ФОРМУВАННІ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ

На сьогоднішній день уявити життя без засобів масової комунікації – не можливо. Це обумовлено тим що ЗМК оточують людину в усіх сферах її життя. Визначити їх роль в нашому житті – складно, оскільки вони виконують як позитивні функції, так і навпроти – негативні. Дивитися новини по телевізору, слідкувати за улюбленою командою з футболу в Інтернеті, слухати прогноз погоди по радіо-сприймачу – можуть слугувати прикладом, наскільки оточена людина засобами масової комунікації. Все це обумовив швидкий технологічний прогрес з яким разом у наш світ і прийшли засоби масової комунікації. *Тому метою цієї роботи є дослідження того, яку роль відіграють ЗМК у формуванні свідомості молоді.*

Почнемо з початку з етимології самого поняття «засоби масової комунікації», воно дуже схоже з «засобами масової інформації». Майже воно так і є: поняття «засоби масової інформації» є похідною французького терміна «*moyens d'information de masse*». Його став впроваджувати в російську мову з 1970-х років Відділ пропаганди ЦК КПРС на основі доповідної записки, поданої Факультетом журналістики МГУ. На той час у Франції перейшли на термін «*média de masse*», тобто з англійської «*mass media*» (скорочення «*media of mass communication*» - «засоби масової комунікації»), відмовившись від

«засобів масової інформації» як поняття занадто обмеженого, оскільки вплив масової комунікації представлено в ньому як переважно односторонній процес (від комунікаторів до масової аудиторії), що принижує значення зворотного зв'язку [1].

Таким чином, що в російській мові з'явилося як нововведення, у французькій мові на той час стало анахронізмом (Застарілі погляди, слова, дії).

Повертаючись до теми, вплив засобів масової інформації починається за раннього дитинства і триває впродовж усього життя. В сучасному світі засоби масової інформації взяли на себе значну частину функцій щодо формування свідомості людей, вихованню їх ціннісних орієнтацій, смаків, поглядів, звичок, вподобань. Людина, раніше сама особисто не стикаючись з тією чи іншою проблемою, завдяки можливостям засобів масової інформації, змогла познайомитися з найрізноманітнішими проявами суспільного життя, скласти про них певне уявлення і сформувати до них певне ставлення.

Особливо сильно впливають засоби масової інформації на формування особистості підростаючого покоління. Молодь - це така соціальна група, котра більш за всіх використовує ЗМІ і навіть не замислюється, яку ж інформацію отримує. Тому що молоді люди дуже допитливі, хочуть бути в курсі всіх подій, що відбуваються не тільки в їхньому місті, а й в усьому світі.

За даними соціологічних досліджень, телебачення та Інтернет займають одне з провідних місць за силою виховного впливу після сім'ї та школи. Це обумовлено тим, що дитина більше спирається на емоції при пізнанні якоїсь інформації, не надаючи уваги її змісту. Але сперечатись щодо негативної оцінки телебачення та Інтернету не можна, оскільки усе залежить від того як його використовувати, так коли йдуть теленовини та дитина бачить нашу державу в неї формуються патріотичні начала. А якщо брати до уваги мультфільми, то є як мультики, які розкривають позитивні якості у дитини, так і негативні, найчастіше це зарубіжні мультики, тоді як вітчизняні формують тільки суто позитивні навички у дитини: з'являється прагнення до спорту, до

поваги і честі похилих людей, негативне ставлення до спиртних напоїв (прикладом може слугувати Радянський мультик «Ваше здоров'є»).

Також ЗМІ є джерелом вульгарної інформації, порнографії. У телебаченні транслюється безліч еротичних фільмів, які розбещують, опошляють сучасну молодь у віці від 14 до 21 року. Страшно те, що цю вульгарність ми бачимо не тільки по телебаченню, але і в газетах, журналах, в мережі Інтернет – скрізь.

До самих основних позитивних моментів ЗМІ треба віднести те, що вони тримають у тонусі інформаційний голод. Створюють зразки поведінки та людей на кого можна рівнятися, тим самим формують у свідомості молоді ціль, щодо нормального та здорового способу життя.

Якщо розглядати мережу Інтернет більш детально, то його можна порівняти з нашим миром, в ньому є все: друзі, можна замовити їжу, розваги, дівчата, музика, все це дуже добре, навіть з дому виходити не треба, але користуючись Інтернетом до людини попадає інформація, яка дуже негативно впливає на її свідомість у вигляді рекламок, баннерів і т.ін.

Отже, у великій кількості випадків ЗМІ негативно впливають на свідомість молоді, оскільки використовувати все це за призначенням людина не завжди бажає, вона тільки прагне отримувати задоволення. Тому вважаю, що треба шукати підходи, щодо зменшення впливу негативної сторони засобів масової комунікації. Інакше у нашого нового покоління сформуються неправильні ціннісні установки. Цю проблему потрібно вирішувати, не дивлячись на те, що комусь це буде не вигідно. Здоровий спосіб життя, високий рівень знань, доброта - повинні, в першу чергу, характеризувати наше молоде покоління.

Список використаних джерел:

1. Коротков А. В., Кристальный Б. В., Курносов И. Н. Государственная политика Российской Федерации в области развития информационного общества. - М. : «Трейн», 2007.

2. Актуальные проблемы социологии девиантного поведения и социального контроля. Под ред. Я. И. Гилинского. - М., 1992.

3. Соціологія : Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В.Г. Городяненка. – К. : Видавничий центр «Академія», 2003. – 560 с. (Альма-матер).

Білова К.О.,
*курсант 2-го курсу факультету № 2
навчального взводу ГБ-435
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

*науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент
Шинкаренко І.О.*

ПРОФІЛАКТИКА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Одним з найбільш актуальних завдань сьогодення є збереження психічного здоров'я та підтримання психологічного благополуччя працівників органів внутрішніх справ (ОВС), діяльність яких здійснюється під впливом особливих психологічних, соціальних і правових умов, характеризується низкою специфічних особливостей, в тому числі екстремальністю. Це вимагає від працівників підвищеної відповідальності за вчинені дії, зумовлює зростання рівня зовнішнього та внутрішнього контролю за виконанням професійних обов'язків та часто провокує виникнення у них нервово-психічних перевантажень, станів психічної напруженості, розчарування у професії та деморалізації, професійної деформації, емоційного виснаження, появи невротичних реакцій, психічних функціональних розладів, різного роду

соматичних захворювань тощо. У зв'язку з цим, виникає необхідність вивчення соціально-психологічних явищ, які негативно впливають на психічне та фізичне здоров'я працівників та знижують ефективність професійної діяльності, а також здійснення вчасної профілактики їх впливу на працівників ОВС [1].

На думку дослідників, (Л.В. Топчий, А. К. Маркова, В. В. Бойко та інші) негативні психічні переживання і стани можуть зачіпати різні грані трудового процесу, що в цілому негативно позначається на професійному розвитку особистості. Емоційні бар'єри при спілкуванні та немотивована тривога являються факторами емоційного вигорання. При наявності тривожності на фізіологічному рівні фіксується почастішання дихання, посилення серцебиття, зростанням загальної збудливості, напруги, виснаження та знижується поріг сприйняття. Функціонально тривога не тільки попереджає про можливу небезпеку, але й спонукає до пошуку небезпеки. Невмотивована тривожність може проявлятися: відчуттям безпорадності, невпевненості в собі. Поведінкові прояви тривоги полягає в загальній дезорганізації діяльності, порушується спрямованість і продуктивність діяльності. Тривога послаблюється за допомогою, механізмів захисту – витіснення, заміщення, раціоналізація і проекції. Емоційні бар'єри проявляються у спілкуванні через невміння дозувати свої емоції під час комунікативної діяльності, неадекватні прояви емоцій, домінування негативних емоцій та небажання встановлювати емоційні контакти [2].

Процес вигорання виникає в результаті внутрішнього накопичення негативних емоцій без відповідної «розрядки» і розвивається поступово. Спочатку у «вигораючого» починає зростати напруга у спілкуванні. Далі емоційна перевтома переходить у фізичну, людина не відчуває в собі сил для виконання навіть дріб'язкових справ, доводиться докладати багато зусиль, щоб примусити себе приступити до роботи. Така втома може провокувати стан пригніченості, апатію, спалахи роздратування, відчуття постійної напруги, дискомфорту. Стає усе важче зосередитись на виконуваній роботі, усе частіше з голови вилітають важливі справи. Людина вже не завжди здатна стримати

викликане оточуючими роздратування, виникає потреба усамітнитися, обмежити контакти. Якщо ж це не вдається, то спрацьовує певна захисна реакція організму, яка може виражатися у байдужості до людей, цинізмі і навіть агресії [3].

Отже, синдром «вигорання» – складний психофізіологічний феномен, що визначається як емоційне, розумове й фізичне виснаження через тривале емоційне навантаження, виражається в депресивному стані, почутті втоми й спустошеності, недоліку енергії й ентузіазму, втраті здатності бачити позитивні результати своєї праці, негативній установці відносно себе, роботи й життя взагалі. У працівника, що зазнає синдром емоційного «вигорання», з'являються різні симптоми фізичних нездужань, головний біль, безсоння, втрата апетиту або схильність до переїдання, зловживання заспокійливими або збудливими засобами. У працівників ОВС з високим рівнем «вигорання» має місце тенденція негативного відношення до роботи і до себе. Розвивається алекситемія, неможливість висловити словами свої відчуття, завжди пов'язане із тривогою. У працівників органів внутрішніх справ емоційне вигорання тільки починає формуватися, або навіть ще не формується, можливо припустити те, що, немотивована тривога не впливає на емоційне вигорання, а впливають інші фактори.

Список використаних джерел:

1. Моцонелідзе І.О., Слюсар І.М. Емоційне вигорання: історія, сучасний стан та перспективи досліджень в органах внутрішніх справ України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/906>.
2. Особливості емоційного вигорання працівників ОВС чоловічої та жіночої статі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://r.bookap.info/work/247536/Osoblivost-emoc-jnogo-vigorannya>.
3. Маловічко А. С. Профілактика та подолання синдрому «професійного вигорання». [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://pandia.ru/user/publ/12419-prof_laktika_ta_podolannya_sindromu_profes_jnogo_vigorannya_sem_nar_tren_ng.

Гордієнко Д.О.,
курсант 2-го курсу факультету № 2
навчального взводу ГБ-433
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент
Шинкаренко І.О.

СОЦІАЛЬНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Однією з основних проблем юридичної психології, зокрема психології діяльності правоохоронних органів, є професіоналізація особового складу органів внутрішніх справ. Екстремальні умови несення служби, підтримка громадського порядку і боротьба зі злочинністю впливають на функціональний стан співробітників. При цьому працівник міліції переживає не тільки фізичні, але і нервово-психічні навантаження. У зв'язку з цим соціальне та психологічне супроводження діяльності особового складу набуває значної актуальності в умовах невинної криміналізації суспільства.

Визначальну роль у професійному становленні і зростанні особистості, готовності до високопрофесійного несення служби виконують процеси соціалізації та соціокультурної ідентифікації правоохоронців. Тому вважаємо доцільним вивчити сферу професійного становлення особистості в органах внутрішніх справ, допомогти працівникам міліції знаходити такі варіанти, способи і шляхи оволодіння професією, які б призводили до задоволення своєю працею і сприяли їх усебічному розвитку і самореалізації.

Метою статті є аналіз сутності професіоналізації працівників органів внутрішніх справ у контексті впливу соціальних і психологічних чинників у процесі соціалізації, самоідентифікації та самореалізації особистості. Правоохоронна діяльність, як і робота в будь-яких інших організаціях, передбачає взаємодію працівників, що призводить до виникнення особистих відносин між ними. Соціально-психологічні відносини у колективі регулюються соціальними нормами, ціннісними орієнтаціями, які засвоюються особистістю, включеною в систему групових взаємин у процесі діяльності, через схвалення і дотримання традицій і звичаїв виробничого колективу.

Проте аналіз 2015–2016 років рівня корпоративної культури працівників органів і підрозділів внутрішніх справ із використанням методів експертного опитування, інтерв'ю засвідчив, що в колективах підрозділів охорони правопорядку традиції часто втрачаються у зв'язку, по-перше, з плинністю кадрів, по-друге, з недоліками в організації наставництва.

Аналізуючи причинно-наслідкові зв'язки в процесі розвитку особистості професіонала, необхідно виділити роль таких чинників, як взаємні соціальні і професійні очікування співробітників. Очікування в цьому випадку виступають критерієм оцінки відповідальності індивіда, який взяв на себе виконання певної соціальної ролі. Повна відповідність зумовлює емоційну задоволеність міжособистісними відносинами, а також спільною професійною діяльністю в цілому. Результати панельного анкетного опитування працівників поліції-слухачів факультету заочного навчання Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ стосовно професійної діяльності показали, що 81% респондентів оцінили як позитивні стосунки з товаришами, 67% – у колективі і 56% – з керівництвом. Одним із видів очікувань виступають вимоги керівників до працівника, серед яких жорсткі форми підпорядкування і внутрішнього розпорядку, спеціальні дисциплінарні права керівника. Вимоги керівного складу є важливою ланкою в управлінні процесом самореалізації рядового працівника органів внутрішніх справ. Важливою є узгодженість вимог

із законодавчими актами, які регулюють різні відносини в системі МВС, такими як Статут працівника ОВС, Етичний кодекс, Кодекс честі.

Водночас останні соціологічні та психолого-педагогічні дослідження свідчать, що сучасні умови професійної діяльності вимагають творчого підходу до управлінської діяльності, реальної допомоги молодим фахівцям у професійній адаптації до умов службової діяльності та інтеріоризації професійних цінностей. Отже, в результаті процесів професійної соціалізації і особистісної ідентифікації (індивідуалізації) формується «Я – концепція» фахівця. «Я – концепція» є соціопсихічним утворенням особистості, що охоплює систему соціально-сміслових установок людини «на себе».

Крім процесів соціалізації та ідентифікації, у формуванні «Я – концепції» беруть участь механізми емпатії, атракції та каузальної атрибуції.

Сукупні впливи вказаних соціально-психологічних чинників мають об'єктом самосвідомість працівника і визначають систему його знань про свої службові обов'язки, розуміння загального значення виконуваної службової діяльності. Такий підхід до розуміння самосвідомості, що розвивається в працях О.М. Леонтєва, К.О. Абульханової, М.Г. Ярошевського, дозволяє деталізувати структуру самосвідомості особистості, долучивши висновки А. Маслоу, У. Джемса, Р. Бернса до досягнень вітчизняної психології. Оцінка працівниками інструментальних цінностей за М. Рокичем дозволила встановити груповий рейтинг якостей особистості: 1. Самостійність. 2. Оптимізм. 3. Відповідальність за свої вчинки. 4. Доброзичливість. 5. Акуратність. 6. Вихованість. 7. Чесність. 8. Працьовитість. 9. Життєвий досвід, мудрість. 10. Вимогливість до себе.

Отже, показник «самостійність» посідає перше місце, а «вимогливість до себе» – останнє. Під час порівняння групової оцінки референтних членів колективу з їхніми особистісними очікуваннями (тобто якостями, за якими вони оцінюють інших) з'ясувалося, що особистісні очікування «лідерів» не суперечать ієрархії цінностей колективів підрозділів у цілому.

Згідно з моїм припущенням, у індивідів, ціннісні орієнтації яких відповідають (не суперечать) цінностям і нормам колективів, повинна спостерігатися більша інтенсивність самореалізації, ніж в інших курсантів і слухачів.

Як і передбачалося, лідери більше схильні до творчої самореалізації у професійній діяльності. Більшість обстежуваних (56 %) за шкалою «компетентність у часі» отримала вищі від середнього бали, що свідчить, по-перше, про здатність суб'єктів жити «сьогоденням», а також про високий рівень самоактуалізації особистості. За шкалою «самопідтримка» для 36 % курсантів і слухачів значущою є відносна незалежність у вчинках, прагненні керуватися в житті власними цілями, переконаннями, установками і принципами, що проте не означає ворожість до інших і конфронтацію з груповими нормами. За шкалою «цінність самоактуалізації» 57% опитаних поділяють цінності, властиві самоактуалізованим особистостям. Характеристики доповнили шкали «Цінності і гнучкості поведінки», які допомогли сформувати блок цінностей, характерний для обстежуваних; «реактивної чутливості» (шкали Fr і S) – рівень розуміння курсантами почуттів і реакцій інших людей. Тест САТ (шкали Sr і Sa) діагностував у 67% опитаних здатність цінувати свої чесноти, позитивні властивості характеру, самоповагу. Позитивні характеристики отримали 57 % обстежуваних за шкалою «синергія», що пов'язує такі протилежності, як гра і робота, тілесне і духовне та інше. Достатньо високі бали, отримані 38 % обстежуваних за шкалою «прийняття власної агресії», свідчать про їхню здатність приймати своє роздратування, гнів і агресивність як природний вияв людської природи.

Цей показник можна інтерпретувати і як готовність до виконання службових обов'язків щодо захисту життя і здоров'я громадян. За шкалою «контактність» (А і С) у 36% учасників обстеження явлено здатність до швидкого налагодження глибоких і тісних емоційно-насичених контактів, до суб'єкт-суб'єктного спілкування. Виражені пізнавальні потреби (шкали Cog і

Сг) притаманні 47% досліджуваних, що свідчить про прагнення до оволодіння знаннями про навколишній світ, до пізнання та креативності.

Таким чином, самореалізація працівника органів внутрішніх справ у професійній діяльності складається з поєднання трьох основних моментів:

- 1) реальної потреби особистості в самореалізації у правоохоронній сфері;
- 2) співвідношення потреб із можливостями;
- 3) умов для самореалізації: суспільство і конкретне соціальне

(професійне) середовище повинні потребувати реалізації відповідних здібностей (затребуваність особи).

Отже, досягнення вищого рівня розвитку особистості працівника органів внутрішніх справ – рівня самореалізації – порівняно тривалий керований процес.

Основними проблемами цього процесу, на мій погляд, є відсутність послідовності в особистісному розвитку працівників, що пояснюється протиріччями у мотиваційній сфері фахівців; абсолютизація наявного рівня розвитку фахівця як кінцевого результату його службової кар'єри у той час, коли досягнення рівня самореалізації має внутрішні закономірності, етапи (стадії).

Серйозною проблемою також є недостатня опрацьованість у педагогіці, психології, соціології виховання наукової категорії «самореалізація». Діяльнісний підхід має важливе методологічне значення для визначення змісту і методики, вивчення основоположних сфер розвитку особистості працівника ОВС, зокрема системи ціннісних орієнтацій особистості, «Я –концепції», рівня самоконтролю і самооцінки. Також необхідно зважати на вплив чинників професійної деформації, кримінальної субкультури.

Список використаних джерел:

1. Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности : Учеб. пособие для вузов / В.А. Бодров. – М. : ПЕР СЭ, 2001. – 511 с.

2. Ермолаева Е.П. Профессиональная идентичность и маргинализм: концепция и реальность / Е.П. Ермолаева // Психол. журн. – 2001. – Том 22. – № 4. – С. 51–59.

3. Родіна О.Н. О понятии успешность трудовой деятельности / О.Н. Родіна // Вестник МГУ. Сер. 14 Психология. – 1996. – № 3. – С. 51–60.

4. Стрелков Ю.К. Инженерная и профессиональная психология / Ю.К. Стрелков. – М. : Издательский дом «Академия» ; Высшая школа, 2001. – 360 с.

5. Суходольский Г.В. Основы психологической теории деятельности / Г.В. Суходольский. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1998. – 168 с.

6. Шадриков В.Д. Проблемы системогенеза профессиональности деятельности / В.Д. Шадриков. – М. : Наука, 1982. – 185 с.

Гринько В.П.,
курсант 2-го курсу факультету № 2
навчального взводу ГБ-431
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент
Шинкаренко І.О.

ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАСАД ОСОБИСТОСТІ (ПІДГОТОВКА КАДРІВ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)

Юридична психологія – наука, яка досліджує психологічні закономірності системи «людина – суспільство – право». Вона певним чином вивчає поведінку особистості та діяльність осіб, які здійснюють правотворчість та правозастосування, також осіб, щодо яких застосовуються правові норми.

Іншими словами можна сказати, що юридична психологія стоїть на межі нероздільних елементів: юриспруденції і психології, а також сукупність почуттів, настроїв, емоцій, волі, думок, особливих рис характеру індивідів і соціальних спільностей.

Юридична психологія почала свій розвиток понад сто років тому назад. Саме тоді в кримінальному судочинстві більш широко почали використовувати психологічні поняття для пояснення вчинення протиправного діяння, а також рис особистості злочинця. Врахувавши найновіші досягнення в галузі юридичної психології, можна впевнено стверджувати, що її структура складається з п'яти частин, кожна з яких є неповторним та невід'ємним елементом юридико-психологічного знання [1].

Поняття «особистість» має вагоме значення в правоохоронній діяльності, зокрема при взаємовідносинах в службовому колективі. В даній ситуації психологію можна розділити на два види:

- А) особистісна дисциплінованість курсанта;
- Б) забезпечення дисциплінованості підлеглого командиром.

Вирішальним аспектом, який відображається на психологічному стані особистості при його підготовці до служби в правоохоронній діяльності є дисциплінованість. Дисциплінованість – вольова властивість особистості, яка проявляється і як короткочасний процес, і як стан, завдяки якому людина діє відповідно з законами, нормами і правилами [2]. Що ж стосується поняття службова дисципліна, то службова дисципліна – це дотримання особами рядового і начальницького складу Конституції і законів України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів та інших нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, підпорядкованих йому органів і підрозділів та Присяги працівника органів внутрішніх справ України [3].

Щоб досягти відповідної дисциплінованості правоохоронця потрібно:

- створити належні умови проходження служби;
- набути високого рівня професіоналізму;

- забезпечити гласність та об'єктивність під час проведення оцінки результатів службової діяльності;
- дотримуватися законності і статутного порядку;
- підтримувати важливу повсякденну вимогливість начальників до підлеглих, постійну турботу про них, виявляти повагу до їх особистої гідності;
- виховувати в осіб рядового і начальницького складу високі моральні і ділові якості;
- забезпечити соціальну справедливість та високий рівень соціально-правового захисту;
- уміло поєднати і правильно застосувати заходи переконання, примусу, дисциплінарного та громадського впливу [3].

Основа дисциплінованості правоохоронця – знання. Знання – результат процесу пізнання дійсності, адекватне її відображення в свідомості людини у вигляді уявлень, понять, суджень, умовиводів, теорій [2]. Отже, дисципліна ґрунтується на усвідомленні курсантом свого службового обов'язку, зокрема знанні вимог, що висуває людині суспільство, нормами етикету і загальнолюдської моралі.

Чи не найважливішим чинником у психологічній структурі дисциплінованості є переконання. Переконання – вища форма спрямованості особистості, в психологічну структуру якої входять світогляд і прагнення до його здійснення в своїй діяльності та сприяння до здійснення в діяльності інших [2].

Переконання, закріплюючись у свідомості курсанта у вигляді норм дисциплінованої поведінки, спонукають його поводити себе згідно зі статутними вимогами, допомагати командирам у зміцненні порядку й організованості.

Невід'ємним елементом психологічної структури – навички. Навички – це автоматизовані компоненти свідомої дії людини, які виробляються в процесі її виконання [4]. Навички, які стали стійкою внутрішньою потребою курсанта,

перетворюються у звички, які також відіграють велику роль у процесі формування дисциплінованості.

Таким чином, знання, переконання, навички та звички дисциплінованої поведінки перебувають у безпосередній залежності один від одного і виявляються у процесі дисциплінованої поведінки курсанта в своїй єдності. Провідна роль у цій єдності належить знанням. На основі знань формуються і розвиваються переконання, навички і звички, які, в свою чергу, розширюють, поглиблюють і закріплюють знання. При цьому, чим глибше курсант засвоює знання, тим успішніше в нього утворюються стійкі навички й уміння, що дають йому підстави чітко діяти і виявляти високу дисциплінованість і організованість за будь-яких обставин.

Список використаних джерел:

1. Юридична психологія : Підручник / За заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсеєва. – К. : КНТ, 2007. – 360 с.

2. Словник психологічних термінів. Психологічний портал Smerfero. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://smerfero.com/dictionary/dystsyplinovanist>.

3. Україна. Закони. Закон України «Про міліцію», Статут патрульно-постової служби міліції України, Дисциплінарний статус органів внутрішніх справ України, Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ: чинне законодавство зі змінами та доповн. станом на 1 вересня 2014 р. (офіц. текст). – К. : ПАЛИВОДА А.В., 2014. – 204 с. – (Закони України).

4. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник. – Розділ 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: libfree.136147041_psihologiyaformuvannya_umin_navichok.htmlcom.

Єрмолено А.Р.,
курсант 2-го курсу факультету № 3
навчального взводу ПС-441
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат філософських наук, доцент
Підлісний М.М.

СОЦІАЛЬНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКІВ

На даному етапі нашого життя ми бачимо, що кількість злочинів вчинених підлітками становить дуже великий відсоток. Як жінку і майбутню мати мене дуже хвилює те, що виникнення девіантної поведінки можливе у дев'яти з десяти підлітків. Таке становище обумовлено тим, що правову поведінку дитини формують не лише батька, а й ще багато інших чинників. В даній статті ми розглянемо які саме чинники і як впливають на поведінку дитини, і за яких умов нормальна поведінка переростає в девіантну.

У сучасній вітчизняній соціології існує точка зору, що вважає джерелом девіації наявність у суспільстві соціальної нерівності, високої ступеня розходжень у можливостях задоволення потреб для різних соціальних груп. Кожна з позицій має право на існування, тому дає зріз реально діючих суспільних відносин. У той же час їхніх авторів поєднує прагнення знайти єдине джерело причинності для різних форм девіацій.

Загальною закономірністю поводження, що відхиляється виступає факт щодо стійкого взаємозв'язку між різними формами девіацій, коли одне явище підсилює інше. Приміром, алкоголізм сприяє посиленню хуліганства. В інших випадках, навпаки, встановлена зворотна кореляційна залежність (рівні убивств і самогубств).

В основі ж всіх відхилень підліткового поведінки лежить нерозвиненість соціально-культурних потреб, бідність духовного світу, відчуження. Але молодіжна девіація є зліпок з соціальних відносин у суспільстві.

Як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники вважають підлітковий вік періодом протиріч, домагань на дорослість і визнання, поглиблення самоаналізу, розвитку самосвідомості, становлення "Я-концепції", прагнення до соціального і особистісного самовизначення. Підлітковий протест, негативізм, спотворені форми самоствердження можуть виникнути, якщо дорослі при цьому продовжують ставитися до підлітка як до дитини. Багато хто прийшов до висновку, що підлітковий вік є тим періодом, коли вже чітко виступає потреба в самовихованні і ведеться активна робота над собою. Це вік становлення самостійності, формування почуття власної гідності, що виражає потреба в самовизначенні та самоствердженні підлітка в середовищі дорослих. Між домаганнями і реальними можливостями є ще значні розбіжності, і навіть протиріччя. Підліток, з одного боку, не може відмовитися від своїх домагань і, з іншого боку, не може бачити своїх слабкостей та обмеженості, які нерідко маскує зовнішньої незалежністю і розбещеністю в поведінці.

Скільки б протиріч підліткового віку не виділяли вчені, всі сходяться в тому, що це вік соціалізації (вростання в світ людської культури та суспільних цінностей) та індивідуалізації, тобто відкриття та утвердження свого унікального і неповторного "Я".

Кожна девіантна дитина має свій набір відхилень у поведінці: прогулювання уроків, фізичне насильство над однолітками, брутальність у спілкуванні з навколишніми, вороже відношення до людей, зневага обов'язками, агресивна протидія до педагогічних вимог, недовіра до батьків і вчителів, підвищені рівень самооцінки і рівень домагань, а практичному психологу важливо простежити їхній генезис і лише тоді вирішувати питання профілактики, діагностики, консультування і корекції, при цьому необхідно пам'ятати, що причини порушень поведінки майже завжди взаємозалежні. Родина – основний інститут виховання дітей. Зразки поведінки діти

переймають у своїх батьків, оскільки саме батьки визначають норми оцінки поведінки.

Сім'я може бути могутнім чинником розвитку та емоційно-психологічної підтримки особистості, а також джерелом психічної травми та різного роду розладів: неврозів, психозів, психосоматичних захворювань, сексуальних та соціальних відхилень.

Несприятливо впливають на дитину й інші чинники. Такими є, наприклад, жорстокі обмеження і гіперопіка з боку батьків. Перші ведуть до пригніченості учня, а іноді, до невротичного стану; другі - к ускладненням у спілкуванні з дітьми. Складнощі в поведінці дитини можуть виникати з-за домінування в родині одного із подружжів, що викликає опір з боку іншого.

Важливе значення має для підлітка школа. Значна кількість випадків поганої поведінки учнів більш за все обумовлена двома головними чинниками: частою змінністю вчителів і значними змінами складу учнів класу. Учні, що успішно навчаються, краще ставляться один до одного і до вчителів, віддані школі і зацікавлені навчанням. У групах слабких учнів формуються антишкільні погляди і настрої, достатньо великий відсоток правопорушень, часті явища протесту проти існуючих шкільних правил.

Сьогодні, на жаль, більшість підлітків втратили віру у школу, прагнуть менше в ній знаходитися і колективно організовуватися. Збільшується кількість підлітків, які покинули школу, зростає кількість підлітків притягнутих до кримінальної відповідальності [3].

Особливу небезпеку становлять ситуації міжособистісної дисгармонії, причиною яких виявляється безпосередньо сам підліток. Їх сутність полягає в значному погіршенні взаємин підлітка зі своїми однолітками через його недружні дії стосовно них. Невміння спілкуватися, встановлювати адекватні міжособистісні стосунки у колективі часто являється першоосновою поведінки з відхиленнями.

Отже, у кожній з перерахованих соціальних груп переважають негативні установки на сприйняття підліткового віку.

Батьки розглядають своїх доньок і синів, які подорослішали, дітьми, які потребують піклування дорослих. Однолітки сформували стандартний зразок вдалого, сильного, багатого і розумного підлітка. Кожен, хто не підлягає під зразок, виганяється із осередка або стає об'єктом насмішок і знущань. Школа не може подолати стереотип відмінника, наполегливого і старанного в здобутті знань. «Важкість» підлітків обумовлена комплексом причин: основним чинником ризику виступає дисгармонійна родина, у якій основною проблемою є стосунки між членами родини і неправильний тип виховання; другим чинником ризику - неблагополучна ситуація у взаєминах дитини з однолітками.

Кримінальна поведінка як протиправний вчинок, який по досягненню віку карної відповідальності є підставою для порушення кримінальної справи і кваліфікується за певними статтями кримінального кодексу. Кримінальній поведінці, як правило, передують різноманітні форми девіантної і делінквентної поведінки [4].

Негативні форми девіації є патологією: пияцтво і алкоголізм, токсикоманія і наркоманія, проституція, суїцид, правопорушення і злочинність. Вони дезорганізують систему, руйнують її основи, наносять шкоду, насамперед, особистості самого підлітка.

Визначаючим характер особистісного розвитку особливості підлітка є бурхливий розвиток його самосвідомості. У підлітковому віці формуються взаємопов'язані компоненти особистості - самооцінка і пов'язаний з нею рівень домагання. Вони виступають як потужний чинник розвитку особистості підлітка.

Самооцінка чинить вплив на самовиховання підлітка. Порівнюючи себе з оточуючими, підліток створює власні ідеали, які виступають в якості програм його власного самовиховання. Головною умовою формування адекватної самооцінки підлітка є оцінка, яку він отримує від оточуючих. Якщо ця оцінка об'єктивна, то у підлітка формується об'єктивна самооцінка. У випадках, коли оточуючі підлітка люди переоцінюють або ж не до оцінюють його, то і самооцінка у нього формується неадекватна [1].

Вчителі та навіть батьки нерідко самі провокують агресивну поведінку підлітків і закріплюють його своєю реакцією. Найпоширенішою мірою боротьби з девіаціями підлітка часто є різні санкції (двійки, зауваження, догана батькам, а нерідко крик), що викликає у багатьох дітей відчуття безнадійності і роздратування через те, що дорослі зовсім не хочуть зрозуміти його і допомогти, навчити справлятися з собою, контролювати себе. Завдання сучасного педагога полягає саме в тому, щоб - встановити довірчі відносини з "важким" підлітком і сприяти його розвитку, а також створити сприятливі умови для саморозвитку та становлення самосвідомості.

Таким чином, у групі соціально неадаптованої молоді основний акцент переміщується на підлітків та юнаків. Вони об'єднані в маргінальну групу, члени якої відчувають підвищену потребу у відповідності (ідентичності) і активному впливу на соціальну ситуацію. Підвищена потреба у відповідності являється об'єктивною характеристикою суспільства, обумовленої раннім та швидким дорослішанням цієї групи молоді. Однак потреби в достатній мірі не задовольняються, а якщо і задовольняються, то частіше за все спостерігаються «негативні ідентичності». Отже, визначену поведінку можна охарактеризувати, як поведінку, що повторюється й триває дуже довго і призводить до ізоляції, лікування, виправлення або покарання порушника.

Список використаних джерел:

1. Галагузова М. А. Социальная педагогика : Курс лекцій / Галагузова М. А. - М. : ВЛАДОС, 2000.
2. Ранняя профилактика девиантной поведения детей и подростков / За ред. А. Б. Фоміної. - М., 2003.
3. Зайцева З. Г. Школа та важковиховуванні підлітки : Книга для вчителя / З. Г. Зайцева. - К. : Радянська школа, 1991.
4. Рудакова И. А. Девиантное поведение / Рудакова И. А., Митникова О. С., Фальчевская Н. Ю. - Ростов-на-Дону : «Феникс», 2005.

*Наливайченко А.А.,
курсант 2-го курсу факультету № 2
навчального взводу ГБ-432
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

*науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент
Шинкаренко І.О.*

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

На мою думку, ця тема є актуальною, в зв'язку з тим, що на даний час в Україні відбувається реформування правоохоронних органів. На місце всім відомої міліції, прийшла Нова поліція, до складу якої приймали всіх бажаючих захищати права і свободи українців, припиняти та попереджувати правопорушення, а також які пройшли вступні іспити і підготовку строком в декілька місяців. Звичайно два або три місяці для підготовки поліцейського це мало, тому викладачі повинні були тяжко працювати над їх вихованням, а особливо це стосується психологічної підготовки працівників поліції. Цю тему вже досліджували В.Г. Андросюк, І.В. Барко, Л.І. Казміренко, В.О. Лефтеров, В.С. Медведєв, О.В. Тімченко, Г.О. Юхновець. Формування психологічної готовності повинно забезпечуватися за допомогою цілеспрямованого та систематизованого комплексу заходів, що здійснюється в межах психолого-педагогічного процесу в органах та підрозділах. Основними завданнями психологічної підготовки слід вважати: 1) виховання почуття обов'язку, відповідальності; 2) забезпечення особового складу системою знань і уявлень про особливості та умови діяльності, їх вимоги до особистості; 3) формування у працівників умінь і навичок виконання службових обов'язків у напружених та складних умовах; 4) розвиток емоційно-вольової стійкості, здатності до

ефективної саморегуляції при ускладненні ситуації; 5) формування вмінь реально оцінювати рівень своєї підготовленості до виконання професійних завдань, прогнозувати результати діяльності, корегувати свої вчинки.

Структура психологічної готовності працівника правоохоронних органів представлена такими компонентами: 1) мотиваційний – установка не тільки на найбільш доцільні, активні та рішучі дії, а й на власну безпеку; 2) орієнтаційний – вивчення та усвідомлення умов та особливостей діяльності, способів можливих дій в різних варіантах розвитку подій, необхідних для цього властивостей та якостей особистості; 3) операційний – навички та вміння реалізовувати професійні дії; 4) вольовий – самоконтроль, самообілізація та керування своїми діями, саморегуляція;

Психологічна підготовка здійснюється в три етапи:

- 1) завчасного формування готовності до дій в екстремальних умовах;
- 2) безпосереднього формування готовності до дій в екстремальних умовах;
- 3) підтримання готовності в процесі виконання складного завдання.

Розглянемо детальніше кожен етап психологічної підготовки.

1) Завчасне формування готовності до дій у екстремальних ситуаціях передбачає формування "психологічної надійності", тобто таких якостей, як упевненість в собі та своїй підготовленості, у своїх колегах, цілеспрямованість, самостійність при прийнятті рішення, самоволодіння, вміння керувати своїми емоціями та ін. У процесі такої підготовки засвоюються знання про можливі варіанти розвитку напружених ситуацій, їх сутність та адекватні варіанти реагування, набуваються відповідні вміння та навички. Потрібно також знати про причини виникнення і особливості перебігу різновидів екстремальних ситуацій, у тому числі таких масових явищ, як мітинги, демонстрації, панічний та агресивний натовп тощо. Стан готовності визначається правовою освіченістю, правильним розумінням своїх завдань і обов'язків, знанням порядку несення служби та правил застосування зброї і спеціальних засобів. Необхідно навчитися прогнозувати і враховувати ймовірність несприятливого

впливу на психіку таких чинників: наявність великої кількості збуджених людей, емоційний стан яких мимоволі передається працівникам: агресивні чи принижуючі гідність висловлювання та дії окремих громадян, певної групи; провокуючі на несанкціоноване застосування сили; раптовість, неочікуваність ускладнення ситуації; ризик, зумовлюючий небезпеку для здоров'я і життя; підвищена відповідальність за наслідки своїх дій; внутрішній конфлікт між бажанням уникнути небезпеки та необхідністю виконувати професійні обов'язки; страх помилки та покарання за неї.

2) Етап безпосереднього формування готовності до виконання складних завдань полягає в моделюванні умов майбутньої діяльності і створенні так званого "передстартового стану", обговоренні оптимальних дій та їх послідовності. Практика свідчить, що чим точніше й повніше уявлення про наступний розвиток ситуації, тим більш адекватні методи і засоби реагування особа обирає в необхідний момент. Психологічну напруженість особи значно посилює невизначеність та можлива багатоваріантність розвитку ситуації, отже, на цьому етапі набуває особливої значущості своєчасна і якісна (несуперечлива) інформація про перебіг подій, яка в подальшому надасть змогу прийняти правильне рішення. Поряд із відпрацюванням конкретних індивідуальних і спільних дій потрібно приділяти увагу тренуванню навичок сприймання обстановки та змін у ній, прогнозуванню дій супротивника, розподілу та концентрації уваги, оперативному запам'ятовуванню, формуванню емоційної стійкості, впевненості в собі, наполегливості в досягненні мети. Найбільш суттєвими показниками готовності на даному етапі є цілеспрямована змобілізованість особистості, актуалізація досвіду поведінки в аналогічних обставинах, концентрація на завданні та шляхах його реалізації, установка на максимально раціональне спрямування своїх сил на подолання труднощів і досягнення позитивного результату. Стан готовності залежить від багатьох об'єктивних та суб'єктивних причин, зокрема, мотивів поведінки та ставлення до вимог наступного завдання і своїх можливостей. Позитивне ставлення спонукає зацікавленість, пізнавальну активність, емоційно-вольовий підйом;

при нейтральному (пасивному) чи негативному ставленні підготовчі дії потребують більшого напруження, оскільки виникає додаткова необхідність у подоланні бар'єрів негативних емоцій. Готовність до дій у напружених ситуаціях на етапі безпосередньої підготовки до виконання складного завдання досягається за рахунок цілеспрямованого та послідовного впливу на працівників за такими напрямками: 1) проведення виховних заходів; 2) обговорення змісту завдання, ознайомлення з обставинами та особливостями майбутніх дій; 3) організація вправ і тренувань; 4) активізація налаштування на успішні дії. При проведенні виховних заходів необхідно акцентувати увагу на залежність загального успіху від згуртованості колективу, точності й своєчасності виконання своїх обов'язків кожним учасником; наголошувати на почутті відповідальності, формувати установку на безумовне виконання поставленого завдання, впевненість в успіху; популяризувати приклади професійної майстерності, взаємовиручки, винахідливості.

3) Виділення етапу підтримання готовності у процесі виконання складного завдання зумовлене швидкоплинними змінами ситуації, виникненням нових труднощів і перепон, до яких потрібно додатково пристосуватися. До того ж, специфіка діяльності працівників правоохоронних органів передбачає інколи тривале чекання небезпеки, яке породжує нудьгу, сонливість, пригнічення або ж надмірне збудження, афективні спалахи. При настанні екстремальної ситуації такі негативні стани призводять до порушення перебігу пізнавальних та емоційно-вольових процесів та настання небажаних результатів. Готовність у процесі виконання складного завдання може підтримуватися за допомогою: 1) управлінського впливу керівника на підлеглих; 2) застосування методів саморегуляції. Ефективність управлінського впливу визначається, передусім, якістю і своєчасністю надходження оперативної Інформації. Результати спеціальних досліджень свідчать, що регулярне надходження інформації дозволяє фахівцю протягом тривалого часу перебувати у стані "активного оператора", коли суттєво нівелюється негативний вплив ситуації і зберігається висока працездатність. Окрім того,

суттєве значення має активізація мотивації "на справу", в тому числі й через вплив на групові настрої, установки, цілі та контроль за діяльністю і самопочуттям кожного працівника (вибірковий, фронтальний та ін.).

При виконанні оперативно-службових завдань, коли – діяльність працівника ОВС відбувається в умовах жорстокого дефіциту часу, з максимальним психологічним навантаженням, з необхідністю дій в максимально швидкому темпі не обійтися без таких професійно-важливих якостей як психологічна готовність до діяльності в екстремальних ситуаціях; самостійність; швидкість в оцінці обстановки й здатність діяти на випередження (попередження); здатність швидко орієнтуватися в нових умовах; рішучість і самовладання при діях у складній обстановці. Служба вимагає від працівника ОВС наявності таких професійно-важливих якостей, як стійка увага, увага, володіння правильними уявленнями, що дають можливість прогнозувати розвиток подій, проявляти активність. Здійснення службової діяльності в подібних умовах також вимагає від працівників ОВС забезпечення граничної зібраності, змобілізованості, пильності, уваги, активної роботи думки, упевненості в успіху, стану емоційної рівноваженості. Чим слабкіша професійна підготовка працівників міліції, чим більше вплив стресогенних факторів на особовий склад ОВС, тим більше уваги варто приділяти психологічній готовності працівників ОВС до виконання оперативно-службової діяльності в екстремальних ситуаціях. Напруженість, непідготовленість до діяльності в екстремальних ситуаціях, недостатність часу для відпочинку, погане харчування та матеріально-технічне постачання – потужні фактори, які, накопичуючись, викликають негативні психічні зміни (невротичні реакції, агресивність, апатію, суїцидальні думки) у певної частини працівників ОВС. Необхідно проводити профілактику таких змін, зневага якими можуть стати незворотними, викликати захворювання й привести до втрати підготовленого фахівця для МВС. На мій погляд, професійно-психологічна готовність працівників ОВС до діяльності в екстремальних ситуаціях є результатом цілеспрямованого процесу їхнього професійного навчання й виховання під час

службової підготовки. Подальша, всебічна теоретична розробка проблеми психологічної готовності працівників ОВС до виконання службових завдань в екстремальних ситуаціях дозволить розширити сферу застосування отриманих результатів досліджень щодо підвищення ефективності діяльності ОВС взагалі.

Список використаних джерел:

1. Цирфа Г. О. Юридична деонтологія. – К. : Університет "Україна", 2005. – 210 с.
2. Ковальська В. В. Методи прийняття управлінських рішень в ОВС : монографія / В. В. Ковальська. – Х. : ТИТУЛ, 2006. – 279 с.

Ошовська В.В.,
курсант 2-го курсу факультету № 2
навчального взводу ГБ-433
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент
Шинкаренко І.О.

ПСИХІЧНИЙ СТАН ЗАСУДЖЕНОГО ТА ЙОГО АДАПТАЦІЯ

Дослідження психічних станів людини, позбавленої волі, має істотне значення для організації всього процесу виправлення злочинця. Чуйне відношення до внутрішнього світу ув'язненого, особливо до переживань, що виникли під впливом самого факту позбавлення волі, дозволяє виробити психологічно обґрунтовані заходи щодо усунення його деяких негативних і формуванню позитивних психічних станів і тим самим зробити процес виправлення найбільш ефективним. [1]

Тема психічного стану засудженого до позбавлення волі та особи, яка вже відбула покарання являється особливо важливою для вивчення юристами, співробітниками поліції та пересічними громадянами так як, по-перше, з таким прошарком населення ми стикаємося майже кожен день, як в повсякденному житті так і в своїй професійній діяльності, а, по-друге, у місцях позбавлення волі може опинитися кожен без винятку, тому необхідно докладно вивчити цю тему та розуміти психологію засуджених.

Успіх виправлення засуджених до позбавлення волі залежить від врахування не тільки їх індивідуально-психологічних властивостей, а й тимчасових психічних станів, бо ці стани для них є певною дійсністю, вони визначають їх щоденне життя в місцях позбавлення волі. Для деяких хто потрапляє до місць позбавлення волі перебування в такому закладі йде на користь, вони повністю переглядають своє життя, змінюють його в кращу сторону. [2] Але для більшості, як правило, перебування у місцях позбавлення волі негативно впливає на їх подальше життя. Як вони будуть себе вести під час відбування покарання, і ким вони будуть, коли звільняться, залежить насамперед від лікаря-психолога в даній колонії, в'язниці. Так як засуджені перебувають у постійному напруженні, яке необхідно періодично знімати. Роль такого лікаря в місцях позбавлення волі дуже важлива, як і для засуджених, так і для працівників виправного закладу. Сам факт взяття під варту викликає дуже багато негативних емоцій. Найбільш великий вплив припадає на малолітніх в'язнів і на тих, у кого на волі не залишилося близьких людей, які б його підтримали. Часто трапляється, що у засудженого під час його терміну вмирає родич, або він втрачає родину, це дуже впливає на психіку людини, а тим паче в таких місцях, крах усіх планів і сподівань, у кілька разів збільшується.

У специфічних умовах утримання, у людей значно зростає тривожність. Саме високим рівнем тривожності можна пояснити постійне психічне напруження багатьох засуджених, напруженість у відносинах між ними, між ними та представниками адміністрації. Для засуджених характерні бурхливі реакції, вони обурюються, кричать, погрожують, чогось вимагають. У

більшості випадків вони не переслідують будь-яких конкретних цілей, а просто хочуть, зняти внутрішнє напруження, виплеснути його. Це кращий спосіб впоратися з напругою, тому що людина, яка замикається в собі, тримає всі свої емоції всередині, стає більш небезпечним для оточуючих. Вона може довгий час мовчати і не робити будь-яких дій у відповідь, але настає той час, коли особа всі свої емоції разом випускає назовні і тоді наслідки можуть бути непередбачуваними, ніж, якби він кожен раз їх виплескував. Поступово такий стиль поведінки, як і високий рівень тривожності, стає звичним, зберігаючись навіть після звільнення від покарання і провокуючи повторну злочинну поведінку. Тому необхідно уважно стежити за адаптацією засудженого, та корегувати її в правильну течію. [3]

Успішність процесу адаптації у засуджених до умов позбавлення волі залежить від ряду факторів: розуміння суті й необхідності правообмежень, яким людина піддається; усвідомлення серйозності свого нового положення; включення в діяльність для пошуку шляхів, які могли б законним способом полегшити положення; впливу інших засуджених.

Засуджений змушений упокоритися зі своєю долею й пристосуватися до тих умов, у яких він перебуває. Однак, він не залишає спроб змінити їх, пристосувати до себе. Навіть люди, не здатні рішуче протистояти зовнішнім обставинам, намагаються змінити ці обставини, якоюсь мірою привести їх у відповідність зі своїми уявленнями, поняттями, поглядами, стереотипами. "Бунт" проти нових умов з боку окремих засуджених, внутрішні конфлікти, пережиті ними через нездатність адаптуватися, можуть породжувати серйозні нервово-психічні порушення. Засуджені адаптуються до умов соціальної ізоляції адекватним або неадекватним чином. Основними ознаками адекватної реакції є: відповідність поведінки засудженого реальній інформації про перспективи його перебування в місцях позбавлення волі; дотримання ним режиму відбування покарання, вимог адміністрації; здатність контролювати свою поведінку й емоції. Для неадекватної (патологічної) реакції характерний

прояв психопатологічних ознак в осіб, які вважалися до засудження психічно здоровими. [4]

Психічний стан засуджених істотно змінюється залежно від часу знаходження в місцях позбавлення волі. Найбільш глибокі переживання характерні для осіб, які щойно прибули до установи, полягають в тому, що засуджений стикається із численними труднощами, новими вимогами до його поведінки. Він постійно задає собі питання, чи зуміє він адаптуватися до особливих умов, чи знайде друзів, як поставляться до нього вихователі, яку роботу йому доручать на виробництві у виправній установі – всі ці питання жадають від засуджених негайної відповіді, викликають стан тривоги, знижують настрій, порушують сон. Приблизно через 5-6 місяців перебування у виправній установі (причому залежно від міри подолання внутрішньо-особистісних конфліктів і освоєння вимог зовнішнього середовища) для засуджених типовим є те, що так звані «новачки» стають схожі на всіх типових засуджених, стає подібною хода, поза, жаргон у мові, переймається манера поведінки, звернення до персоналу. Надалі, в особистісній динаміці засудженого стабілізуються дві тенденції: перша складається в успішному завершенні пристосування до умов соціальної ізоляції. Друга характеризується поглибленням і наростанням негативних змін в особистості, їхнім закріпленням, що перешкоджає успішній адаптації до умов позбавлення волі, а отже, виправленню й перевихованню. Завершення адаптації настає зазвичай до кінця першого року відбування покарання й характеризується тим, що засуджені починають ставити перед собою конкретні цілі й прагнуть їх реалізувати в умовах установи, а також жити не тільки минулим і сьогоденням, але й надією на майбутнє. На даній фазі головне завдання співробітників виправних установ полягає в тому, щоб у життєвих планах засудженого знайшло відбиття не тільки прагнення будь-якими шляхами відбутися покарання, але й виробилося бажання позитивно змінити себе, перебороти асоціальні стереотипи (злочинний напрям думок, негативізм до людей і соціальних інститутів, аморальні звички та ін.). Крім індивідуальної виховної роботи із

засудженими співробітниками виправних установ (вихователі, начальники загонів) повинні впливати на них і через позитивні соціально-психологічні явища (ритуали, традиції, звичаї й т. ін.). [5]

Адаптація засудженого буде проходити успішніше, якщо вихователям вдасться зняти його внутрішній опір новим вимогам і направити його активність на досягнення соціально значимих цілей. Певне значення має ступінь розходження між новими й старими вимогами. Як правило, засуджені, що направляються для відбування покарання у виправну установу, швидше адаптуються до умов загального режиму й значно важче – до умов особливого режиму або в'язниці. [6]

Отже, дослідження психічного стану засудженого та його адаптація в місцях являється дуже важливою, тим більше в нашій країні з таким високим рівнем злочинності. На мій погляд, у нашій країні недостатньо розвинена, виправна психологія. У деяких колоніях, в'язницях лікаря-психолога немає взагалі. У деякі він приїжджає раз на місяць, але ж людям найбільше і потрібна допомога фахівця в місцях позбавлення волі. Від нестачі спілкування, від недовіри людям, найчастіше і відбуваються нервові зриви, які часом когось, коштують життя.

Список використаних джерел:

1. Бочелюк В. Й. Юридична психологія : Навчальний посібник. – 2010.
2. http://pidruchniki.com/12800528/psihologiya/osoblivosti_psihichnih_staniv_zasudzhenih_pozbavlennya_voli.
3. Беца О.В. Реалізація ідей соціальної реабілітації засуджених у зарубіжній пенітенціарії // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – К. : Київський інститут внутрішніх справ. – 1997. – №1 (2) – С. 36-41.
4. <http://refoteka.com/r-103698.html>.
5. <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=64297&pg=4>.
6. <http://ua-referat.com>.

Райна К. Д.,
курсант 2-го курсу факультету № 3
навчального взводу ПС-441
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат філософських наук, доцент
Підлісний М.М.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

Політична культура - продукт природничо-історичного розвитку. При цьому велику роль у формуванні політичної культури кожної країни відіграють такі фактори, як її геополітичне положення; соціальна і політична структура суспільства; характер суспільних відносин; політичні традиції; особливості національної культури і національної психології.

Соціалізація - процес виборчий, в ході якого йде освоєння тих норм, цінностей, орієнтацій і моделей поведінки в політиці, які найбільшою мірою відповідають інтересам, психології та життєвому досвіду учасників політичного процесу. Процес політичної соціалізації протікає безперервно протягом усього життя людини. У міру накопичення соціального досвіду відбувається постійне видозміна або зміцнення життєвих позицій особистості. Діяльно-практична сутність політичної культури робить найважливішим засобом її передачі і засвоєння історичний досвід. Засобом же передачі історичного досвіду, що робить його чинником актуального політичного процесу, служать політичні традиції. Найбільш ефективним засобом спадкоємності і трансляції політичного досвіду і знань є мова та політичні свідомість.

Необхідність виокремити проблему політичної соціалізації як окремий предмет дослідження зумовлюється непростими процесами включення молоді

до складної системи сучасних соціально-політичних відносин, залученням до активного політичного життя України нового, незаангажованого покоління.

Процеси реформування, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, вимагають розглядати проблему політичної соціалізації молоді під особливим кутом зору.

- По-перше, молодь є однією з найбільших соціально-демографічних груп нашого суспільства;
- По-друге, кожний рік економічно активне населення країни поповнюється випускниками навчальних закладів, які прагнуть знайти своє місце в суспільстві;
- По-третє, актуальність політичної соціалізації зумовлюється складністю обставин, у яких опинилася сучасна молодь

Вивчення проблем соціалізації молоді є одним з напрямків соціології - галузі, яка в наш час стає дуже значущою для суспільства. Ось що говорить про об'єкт соціології молоді І.С. Кон: "Молодь - соціально-демографічна група, що виділяється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального становища та обумовлених тим і іншим соціально-психологічних властивостей. Молодість як певна фаза, етап життєвого циклу біологічно універсальна, але її конкретні вікові рамки, пов'язаний з нею соціальний статус і соціально-психологічні особливості мають соціально-історичну природу і залежать від суспільного ладу, культури і властивих даному суспільству закономірностей соціалізації».

Соціалізація молоді являє собою сукупність всіх соціальних і психологічних процесів, за допомогою яких індивід засвоює систему знань, норм і цінностей, що дають можливість йому функціонувати як повноправному громадянину суспільства.

Актуальність даної теми полягає в тому, що в даний час, коли в нашій країні радикально змінюються всі суспільні відносини і соціальні інститути, вивчення особливостей соціалізації молоді стає особливо затребуваною та

актуальною дослідною проблемою, що привертає увагу не лише науковців, але і практичних працівників різного рівня - від політиків до вчителів та батьків.

Величезну роль у політичній соціалізації відіграють засоби масової інформації. Вони здатні впливати на максимальне число людей в найкоротший проміжок часу.

Процес формування політичної культури йде практично протягом усього життя людини. Існують критерії, за допомогою яких можна виміряти рівень політичної культури конкретної особистості на даному часовому відрізку. В цілому виділено три показника, які визначають відповідні рівні сформованості політичної культури особистості.

Показником першого рівня політичної культури особистості є політичне пізнання, що включає такі елементи: а) рівень уваги до політичних подій, б) володіння інформацією і наявність власної думки; в) рівень компетентності в сфері політики.

Молодь України нині знаходиться на етапі зміни ідейних, моральних орієнтирів. Вона надто складно й досить повільно визначає свої позиції як у політичній, так і в інших сферах життя, відтак, у суспільстві певною мірою порушена природна спадкоємність поколінь загалом. На жаль, далеко не всі, від кого залежить доля молодих людей в Україні, це визнають і розуміють.

Молодь - це соціально-демографічна група, що переживає період становлення соціальної зрілості, адаптації до світу дорослих і майбутні зміни. У цей період людина переживає важливий етап сімейної і позасімейної соціалізації, процес становлення особистості, навчання, засвоєння цінностей, норм, установок зразків поведінки, прийнятих у даному суспільстві. Згідно Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» молодь – громадяни України віком від 14 до 35 років. Вивченням потреб молоді займається наука соціологія молоді.

Молоде покоління залишилося без надійних соціальних орієнтирів. Руйнація традиційних форм соціалізації підвищила особисту відповідальність молоді за свою долю, поставивши її перед необхідністю вибору, виявила

неготовність більшості з них включитися в нові суспільні відносини. Вибір життєвого шляху став визначатися не здібностями й інтересами молодої людини, а конкретними обставинами.

Про рівень політичної культури студентів свідчить також їх ставлення до політичних партій, громадських, молодіжних об'єднань, бажання увійти до складу таких об'єднань. Опитування студентів засвідчило, що членами молодіжних громадських організацій є 16% респондентів, громадських рухів - 9%. Байдужість і відсутність будь-якого інтересу до особистої участі в будь-яких громадських, політичних об'єднаннях виявили 8%. У молодіжному середовищі спостерігається також низький рівень інформованості та байдужість до існування та діяльності молодіжних громадських об'єднань.

Також варто звернути увагу на політичні вподобання молоді. Так, наприклад 52% респондентів відповіли, що вони є прихильниками соціально-демократичної партії, 16%- консервативної. Незначний відсоток опитуваних відповіли, що поділяють ідеологію комуністичної чи фашистської партій - 4% в кожній зазначеній партії. Отже, це підтверджує, що студенти зацікавлені в діяльності партій, проте, 20% опитуваних все ще не визначилися зі своїми вподобаннями. Можна зробити висновки, що молодь є політично та соціально неактивною суспільною групою, але разом з тим молоде покоління достатньо чітко розуміє шляхи виходу на політичну арену, а також ресурси та якості які необхідні для цього.

Українська молодь як особлива суспільна група має достатньо велику кількість суб'єктивних та об'єктивних перешкод на шляху самовизначення в політико-ідеологічній сфері, входження в соціально-світоглядну структуру суспільства. Визначення та подолання таких перешкод є передумовою залучення молоді до державотворчих процесів та, як наслідок, «використання» енергії, креативності, завзятості та позитивного настрою молодого покоління у справі розвитку демократичного суспільства та правової української держави.

Список використаних джерел:

1. Руженцева В. І. Політико-ідеологічні ідентифікації українського студентства: фактори впливу // Український соціум. – 2005.
2. Ташченко А.К. Моделі соціалізації молоді в сучасному суспільстві // Соціальні технології. Актуальні проблеми теорії та практики. Міжвузівський збірник наукових праць. Вип. 12. – Київ. - 2007. - С. 88-99.
3. Лукашевич М.П. Особливості соціалізації української молоді в сучасних умовах // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. - № 4. - 2009. - С. 34-36.
4. Соціологія. За ред. Піча В.М. – Київ : “Каравела”, 1999, 2000. Львів, 2004.
5. Молодіжна політика в Україні: аспекти державного та громадського розвитку. – К., 2002. – 15 с.

Станчева Є.І.,
курсант 2-го курсу факультету № 2
навчального взводу ГБ-433
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент
Шинкаренко І.О.

ПСИХОЛОГІЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ПРАВОПОРУШНИКІВ

Особистість неповнолітнього злочинця.

Неповнолітній порушник закону – особливий, найбільш важкий об’єкт виховання та перевиховання.

Виправлення та перевиховання – творчий процес цілеспрямованого позитивного впливу на розум, волю та почуття неповнолітнього. Застосування тих самих прийомів, методів, шаблонів, що й до дорослих правопорушників, неприпустимі і можуть нанести тільки шкоди. Які б позитивні і корисні не були поради та досвід інших, вони навряд чи можуть повністю компенсувати відсутність власного досвіду та життєвих спостережень.

Вік (у психології) – категорія, яка слугує для позначення тимчасових характеристик індивідуального розвитку. Перша спроба системного аналізу категорії психологічного віку належить Л.С. Виготському. Ключовими його характеристиками він уважав соціальну ситуацію розвитку, яка відображає місце дитини в системі суспільних відносин, діяльність дитини, новоутворення в сфері свідомості та особистості. Процес переходу від одного вікового щабля до іншого припускає глибоке перетворення всіх названих структурних компонентів віку і може супроводжуватися більш-менш вираженими конфліктами та протиріччям(віковими кризами).

Вікові кризи – особливі, відносно нетривалі за часом(до року) періоди онтогенезу, які характеризуються різкими психологічними змінами. Вікові кризи можуть виникати при переході людини від однієї вікової категорії до іншої дитячому віці виділяють «кризу першого року життя», «кризу трьох років», «кризу 6-7 років» та «підліткову кризу» (10-11 років). Зазначені хронологічні границі криз досить умовні, що пояснюються значним розходженням індивідуальних, соціокультурних та інших параметрів.

Поняття вікових особливостей, вікових границь не має абсолютного значення – вікові границі рухливі, мінливі, мають конкретно-історичний характер і не збігаються в різних соціально-економічних умовах розвитку особистості.

У вітчизняній психології прийняття така періодизація віку: дитинство (від народження до 6 років); молодший шкільний вік (6-10 років); підлітковий вік (10-15 років); юність: перший період (старший шкільний вік 15-17 років), другий період (17-21 рік); зрілий вік: перший період (21-35), другий період (35-

60); похилий вік (60-75 років); страчений вік (75-90 років); довгожителі (90 років і більше). Так, у 20-ті рр. ХХ ст. склалися концепції розвитку психіки, орієнтовані на анатомо-фізіологічні зміни організму дитини (П.П. Блонський та ін.). В 70-ті рр. Д.Б. Ельконіним була запропонована вікова періодизація розвитку психіки, заснована на зміні провідної діяльності: гри (дошкільнята), навчання (молодші школярі), інтимна – особистого спілкування (підлітки), навчально-професійної діяльності (юнаки). У 80-ті роки А.В. Петровський запропонував концепцію вікової періодизації розвитку особистості, що визначається типом діяльнісно-опосередкованих відносин індивіда з найбільш референтними для нього групами.

Сучасна наука виділяє два основних етапи формування особистості. По-перше, підлітковий вік – період розвитку дітей від 11-12 до 15 років. По-друге, ранній (або молодший) юнацький вік – приблизно від 15-18 років.

Підлітковий вік — це період інтенсивного формування особистості, збагачення її моральних та інтелектуальних якостей, глибокої зміни психологічної діяльності, удосконалення та перебудови організму. Це вік першого дійсно самостійного вчинку, перших відповідальних рішень, першої серйозної дружби. Але це також і вік, коли проявляється недбале відношення до суспільних вимог, брутальність до старших, цинізм, замкнутість, упертість. Підлітковий вік, мабуть, самий суперечливий і динамічний період життя людини. Людина підліткового віку виявляється, як правило, позбавленою послідовної і твердої лінії поведінки. Звідси її особлива схильність до різного роду впливів, у тому числі й таких, які ведуть із правильного шляху й служать причиною іноді серйозних помилок і відхилень від суспільної моралі, призводять до моральних зривів і падінь особистості.

Вчасно попередити ці зриви й падіння – завдання, яке успішно вирішується цілеспрямованим виховним впливом на внутрішній світ і поведінку підлітка, для того щоб як найшвидше виробити в нього здатність діяти в різних життєвих ситуаціях як зріла й свідома особистість.

Також слід зазначити, що виховуючи підрастаюче покоління, необхідно формувати почуття відповідальності, самоконтролю, уміння оцінювати свої вчинки. Відповідальна поведінка – це саме система таких дій і вчинків, які засновані на неухильному дотриманні правил і норм поведінки.

Зазвичай уже в дитячі роки людина починає осягати зміст елементарних суспільних заборону дошкільному віці зачатки дисципліни формуються з позицій поваги до вимог і заборон старших молодшому підлітковому віці формуються основи свідомого виконання своїх обов'язків і пов'язаною з ними необхідністю зважати на суспільні табу. Здатність передбачати наслідки за свої дії формується вже старшому підлітковому та молодшому юнацькому віці цьому віці також вже спостерігаються випадки коли прояву нелюдності, аморальності, протиправного змісту.

У цілому ж, говорячи про відповідальність, не можна забувати, що мається на увазі вік неповної соціальної зрілості. Цей факт в остаточному підсумку й визначає особливості призначення та виконання покарання в порівнянні з дорослими.

Сучасний кримінальний закон визнає сам факт неповноліття чинником, який пом'якшує відповідальність. Він ставить обов'язок суду найбільш уважно та обережно підходити до призначення покарання неповнолітнім. Суду також надано право відносно осіб, які вчинили злочин у віці до вісімнадцяти років, вирішувати питання примусових заходів перевиховання характеру замість кримінального покарання.

Отже, можна зробити висновок, що під час формування особистості як чесної та відповідальної людини за свої вчинки. Біля неї повинні бути люди які можуть її направити на вірний шлях та сприяти формуванні свідомості. Тому що в цей період психіка людини є найбільш вразливою.

Список використаних джерел:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія : Навч. посібник. – Центр учбової літератури, 2010.

2. Бедь В.В. Юридична психологія : Навч. посіб. – [Електронний ресурс].
– Режим доступу: <http://www.vuzlib.su/books>.

Цимбал В.В.,
курсант 2-го курсу факультету № 2
навчального взводу ГБ-432
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент
Шинкаренко І.О.

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКА МВС

Останнім часом періодично виникають ситуації, коли професійна діяльність різних підрозділів поліції, що спрямована на охорону громадського порядку, боротьбу із злочинністю, захист прав, свобод, життя і майна громадян і охорону інтересів держави, порушується раптовим ускладненням оперативних ситуацій. Звичні умови діяльності змінюють природні і технічні катастрофи, епідемії, епізоотії, масові заворушення, соціальні катаклізми, і, навіть, інколи, ведення бойових дій.

Вони за власними вимірами значно порушують межі звичних норм, примушуючи використовувати неординарні та надзвичайні методи та прийоми роботи, в тому числі й спілкування працівників поліції з громадянами.

У зв'язку з цим необхідно визначити роль впливу екстремальних факторів на морально-психологічний стан працівника поліції, наголосивши на особливості його спілкування в цих умовах.

Формування психологічної готовності повинно забезпечуватися за допомогою цілеспрямованого та систематизованого комплексу заходів, що

здійснюється в межах психолого-педагогічного процесу в органах та підрозділах. Основними завданнями психологічної підготовки слід вважати:

- 1) виховання почуття обов'язку, відповідальності;
- 2) забезпечення особового складу системою знань і уявлень про особливості та умови діяльності, їх вимоги до особистості;
- 3) формування у працівників умінь і навичок виконання службових обов'язків у напружених та складних умовах;
- 4) розвиток емоційно-вольової стійкості, здатності до ефективної саморегуляції при ускладненні ситуації;
- 5) формування вмінь реально оцінювати рівень своєї підготовленості до виконання професійних завдань, прогнозувати результати діяльності, коригувати свої вчинки. [1, с. 136]

Ефективність боротьби зі злочинністю і охорони громадського порядку багато в чому залежить від психологічної підготовки співробітника до дій в екстремальних умовах.

Прикро, але цієї дисципліни недостатньо в програмі навчання рядового і начальницького складу ОВС України. І це не дивлячись на те, що 50% своїх службових ситуацій працівники слідчих органів вважають потенційно екстремальними, співробітники міліції громадської безпеки відповідно 52%, працівники кримінальної міліції - 60%, а спецпідрозділів - 64%. Отже, екстремальні й потенційно екстремальні ситуації у процесі життєдіяльності для багатьох співробітників ОВС стали скоріш нормою, ніж виключенням з правил.

Проте, чи насправді готові люди виконувати свої службові обов'язки в ситуаціях, коли життя та здоров'ю загрожує небезпека? За даними Андрюсюка В.Г. більшість опитуваних (приблизно 70%) орієнтуються на тактику попередження і уникнення ситуацій, які можуть негативно вплинути на їх фізичний або психологічний стан. На основі цих даних можна припустити: існує велика ймовірність того, що при виникненні екстремальної ситуації співробітник ОВС буде займатися не вирішенням проблеми, а забезпеченням власної безпеки. Необхідно також врахувати, що дане опитування проводилося

серед працівників, що мають стаж роботи в ОВС більше трьох років. Тобто люди, які мають певний досвід і більш-менш стійкі сформовані життєві настанови і цінності, психологічно не готові до дій в умовах, коли їх життю і здоров'ю загрожує небезпека.[2, с. 208]

Якісна підготовка співробітника ОВС неможлива без добре поставленої психологічної підготовки в учбових закладах МВС і у місцях проходження служби. Інакше кажучи, без належної уваги до неї зараз, в майбутньому ми ризикуємо опинитися в ситуації, коли зростаючому професіоналізму злочинного світу нам нічого буде протиставити.

У більшості співробітників в критичній ситуації помічено певний стереотип поведінки, котрий, залежить від їх рівня професійної підготовки. При високій підготовленості (у тому числі психологічній) такий співробітник в складній обстановці сподівається головним чином "на себе", на своє рішення і вирішення ситуації власними силами і засобами, що, зрозуміло, засновано на знаннях необхідних директивних розпоряджень, певному особистому досвіді. У менш підготовлених співробітників в аналогічних випадках відсутність правильного уявлення про коло своїх обов'язків, досвіду дій в подібних умовах, викликає невпевненість в собі, спроби перекласти відповідальність на когось іншого, або на накази "зверху", вияви великого піклування в критичний момент не про те, що необхідно терміново робити, а про те, хто за це буде потім відповідати. У цьому і полягає психологічне пояснення сутності "острахи помилок", багатьох грубих прорахунків при діях у складних обставинах.

У чому вбачається вихід із цього становища? Необхідно допомогти кожному співробітнику швидше позбавитися від невпевненості, від остраху зробити помилку в критичний момент, розвинути його самостійність. І це є завданням кожного керівника. Треба давати підлеглим більше самостійності при проведенні різноманітних навчань, навчити самостійно приймати обґрунтовані рішення, привчити їх до думки, що в складних обставинах вони можуть розраховувати тільки на себе.

При діях в екстремальних ситуаціях особливого значення набуває проблема глядачів. Вони і в звичайних умовах сковуюче впливають на офіційних осіб, якщо останні не мають певного досвіду дії "на людях". А в складній ситуації "ефект присутності глядачів" часто примушує співробітників виявляти нерішучість, коливатися, нервувати, діяти з оглядом на громадську думку. Оскільки не завжди вдається позбавитися від глядачів, до цього треба бути готовим. Необхідно готувати і проводити спеціальні відкриті тренування, у тому числі навчання, під час яких робітники міліції і поодинці, і групами будуть діяти в присутності глядачів. Як варіант, у ролі глядачів можуть виступати їх колеги, котрі будуть голосно висловлювати свої зауваження і пропозиції у ході виконання справи тим, хто навчається. Нема іншого способу підготувати співробітників міліції бути психологічно стійкими за інтенсивного психічного впливу з боку, крім як зробити цей вплив звичною нормою. [3, с.102]

Потрібно окремо зупинитись на якості інструктажу, який отримує працівник перед заступом на чергування (перед виконанням службового завдання). Деякі керівники не розуміють важливості цієї процедури. Адже під час інструктажу керівник (командир), окрім нагадування обов'язків, вводить в оперативну обстановку, змальовує різноманітні ситуації, можливі при виконанні конкретного службово-бойового завдання, і дає настанову на оптимальні дії підлеглих. Накопичений досвід показує, що більша частина підлеглих діє саме за алгоритмом, що був запропонований керівником під час інструктажу. Окрім того, у них значно менше часу йде на оцінку обстановки й прийняття рішення, оскільки оцінка подібних умов вже була проведена і варіант рішення був наданий безпосереднім начальником. Грамотно проведений інструктаж також дозволяє знизити психотравмуючі дії екстремальної ситуації, запобігти появі "комплексу вини" і остраху юридичної відповідальності. Співробітник більш спокійно поставиться і до проведення службового розслідування за фактом застосування ним зброї, якщо буде впевнений, що вчинив саме так, як потребував його керівник. Звідси можна

зробити висновок, що чим якісніший отриманий співробітником інструктаж, чим вище психологічна готовність, тим адекватнішими і виваженими будуть його дії, тим менше вірогідність отримання ним травм або загибелі, а також виникнення психічних розладів після інциденту.

Не менш важливим елементом є само інструктаж або, за визначенням П.К. Анохіна "випереджальне відображення". Тобто програвання у думці можливих екстремальних ситуацій і своєї поведінки (своїх дій) в них. Самоінструктаж є необхідною умовою успішної діяльності за різноманітних обставин.

Цей прийом не погано було б взяти на озброєння співробітникам правоохоронних органів. Він нескладний і повністю залежить від сили уяви. Програвати у думках свої дії можна будь-де, у будь-який час. Але само інструктаж допоможе підготуватися на психологічному рівні до багатьох несподіванок і сюрпризів, які можуть привнести життя і служба. [4, с.53]

Успішне вирішення завдань, що постають перед оперативними підрозділами при розкритті злочинів можливе не тільки при достатніх знаннях, наявності професійних вмінь і навичок у особового складу, але й за умови наукової обґрунтованості та забезпеченості цієї діяльності, що досягається використанням спеціальних психологічних знань. Вони можуть застосовуватися у таких формах:

- психологічна консультація. У Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» ця форма використання спеціальних знань не обумовлена, але аналіз практики свідчить про важливість її застосування. Консультація психолога може знадобитися при підготовці до розвідувального опитування при реалізації оперативної комбінації, впровадження у злочинне середовище, особистого пошуку та ін.;
- залучення штатного фахівця-психолога до участі у плануванні та проведенні оперативно-розшукових заходів;

- безпосередня участь в оперативних заходах працівника, який має професійну психологічну підготовку.

Психологічне забезпечення є новою формою підтримки оперативно-розшукової діяльності і тому потребує подальшої ґрунтовної розробки наукових основ професійної психології, нормативних документів, державних стандартів, методичних і навчальних посібників, технічних завдань на апаратуру, оптимальної організаційної структури служби психологічного забезпечення та системи підготовки кадрів як практичних психологів так і психологічної підготовки оперативних працівників. [5, с. 58].

Отже, можна сказати, що діяльність органів внутрішніх справ являє собою одну із соціально-правових форм діяльності із системного припинення та контролю злочинності в суспільстві. У цей час значення забезпечення прав і свобод людини відповідно до Конституції України зростає, а завдання розвитку діяльності органів внутрішніх справ піднімається на загальнодержавний рівень. Однак процес корінного реформування діяльності органів внутрішніх справ у правоохоронній сфері здійснюється не завжди послідовно й цілеспрямовано, а тому й не дає поки помітного результату. У даній ситуації необхідно враховувати системний характер боротьби зі злочинністю, ігнорування якого знижує ефективність будь-яких засобів або вузьковідомчих програм удосконалення діяльності органів внутрішніх справ. Тому інтереси практики й психологічної науки сьогодні сходяться на розумінні необхідності пошуку нових напрямків і способів підвищення ефективності управління в правоохоронній сфері. Для цього потрібно перейти від абстрактного вивчення окремих аспектів і сфер функціонування органів внутрішніх справ до дослідження на основі принципів системності й розвитку реальних складних об'єктів правоохоронних органів й, насамперед – керування розвитком діяльності. Для вирішення завдань морально-психологічної підготовки повинний бути спрямований весь теоретико-прикладний зміст навчально-виховного процесу в освітніх установах МВС України, сприяючи тим самим цілеспрямованому розвитку в майбутніх фахівців не тільки професійної

грамотності, що служить основою правильного й тактовного застосування на практиці отриманих знань, але й активній життєвій позиції, ідейній переконаності, усвідомлення підвищеної відповідальності за бездоганне виконання службового обов'язку, а в цілому – розвитку особистості з високим рівнем правосвідомості й морально-правової культури.

Список використаних джерел:

1. Судові та правоохоронні органи України : Навчальний посібник / В. М. Бесчастний та ін.; за ред. В. М. Бесчастного. – К. : Знання, 2007. – 287 с.
2. Малахов В. Етика : Курс лекцій : Навчальний посібник. – К., 2004. – 302 с.
3. Рабінович П. М., Добрянський С. П., Гудима Д. А., Грищук О. В., Дудаш Т. І. Філософія права: проблеми та підходи. – Л. : Львівський національний ун-т ім. Івана Франка, 2005. – 290 с.
4. Сливка С. С. Природне та надприродне право: Ч. 1: Природне право: історико-філософський погляд. – К. : Атіка, 2005. – 224 с.
5. Цирфа Г. О. Юридична деонтологія. – К. : Університет "Україна", 2005. – 210 с.

Чередніченко О.С.,
*курсант 2-го курсу факультету № 2
навчального взводу ГБ-431
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

*науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент
Шинкаренко І.О.*

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Україна розвивається і процвітає за допомогою конституційно закріплених засад, забезпечення конституційного порядку, національної безпеки, правового порядку. Правоохоронна функція держави спрямована на охорону конституційних прав людини і громадянина, та захищати і відстоювати порушені права. Нормальне існування не можливе без ефективної діяльності, щодо охорони прав людини і громадянина. На якому рівні знаходиться реальність забезпечення прав та свобод людини є показником рівня цивілізованості.

Ст. 1 Конституції України проголошує Україну правовою державою, в якій одним із головних завдань є створення реального та діючого механізму захисту прав, свобод і охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб. Центральне місце в сфері правового захисту в державі посідають правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність розглядається як вид державної діяльності, яка здійснюється з метою охорони права спеціально уповноваженими державними органами шляхом застосування юридичних заходів впливу в точній відповідності із законом і за неухильного дотримання встановленого порядку. Це найзагальніше визначення поняття правоохоронної діяльності, що широко використовується в правовій літературі. [1]

Правоохоронна функція держави полягає у забезпеченні конституційного порядку, національної безпеки, правового порядку; вона спрямована на охорону конституційних прав людини і громадянина, а також на відновлення (компенсацію) порушених прав.

Поняття правоохоронної діяльності можна визначити як державну правомірну діяльність, що полягає у впливі на поведінку людини або групи людей з боку уповноваженого державою органу (їх посадових осіб) шляхом охорони правопорядку, виявлення або розслідування порушення права, відновлення права з обов'язковим дотриманням встановлених у законі процедур цієї діяльності [2].

Законність є однією з фундаментальних категорій права, відіграє важливу роль у функціонуванні правових відносин суспільства. З появою держави і права вона знаходиться в центрі уваги представників багатьох наук, серед яких суттєву роль відіграє філософське осмислення, відображення її у суспільній свідомості, оцінка її ролі в державному управлінні, правотворчому процесі, збереженні стабільності розвитку суспільства.

Законність – це державно-правовий режим, за допомогою якого забезпечується загальнообов'язковість юридичних норм в суспільстві та державі. В умовах розбудови української держави дотримання і зміцнення законності органами внутрішніх справ набувають виняткового значення.

Тому їй приділяється цій проблемі особлива увага на найвищому державному рівні. Про що свідчать низка наказів МВС, рішень, ухвалених на засіданнях Колегії міністерства і спрямованих на активізацію, пов'язану із зміцненням дисципліни та законності, викоріненням негативних проявів діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ. Однак стан забезпечення законності в ОВС в останній час викликає серйозне занепокоєння не тільки керівництва держави і МВС, а й широкого громадського загалу. Це закономірна реакція на процеси, які тепер відбуваються у системі ОВС, зокрема на факти зловживань владою, інших правопорушень окремих працівників цих органів, котрі покликані стояти на сторожі закону та законності [1, 3].

Отже, сучасний стан розвитку суспільства і соціальна практика з об'єктивно вимагають активного і цілеспрямованого вивчення існуючих соціально-правових проблем, в яких чільне місце займає законність, що є критерієм правового життя суспільства і громадян" [3].

Теоретико-філософський аналіз законності, по-перше, дає можливість досягти глибшого пізнання сутності законності, характеру її змісту і форми, ролі у функціонуванні суспільних відносин. По-друге, теоретичне осмислення законності відіграє важливу роль у вихованні громадян України високої правової свідомості і культури, у боротьбі з правовим нігілізмом і злочинністю. По-третє, оскільки Україна стала на шлях будівництва правової держави, то пріоритетами її правової і соціальної політики є забезпечення прав і свобод її громадян, захист державного устрою і правопорядку. Як у свій час підкреслював Гегель, „державний устрій повинен захищати свободу, служити перешкодою свавіллю, ...сприяти благу, щастю і задоволенню людей" [19, 466]. Вирішення поставлених завдань можливе за умов дотримання усіма суб'єктами права існуючих правових норм та законності. По-четверте, теоретичний аналіз законності безпосередньо пов'язаний з практичною діяльністю ОВС, які, у першу чергу, несуть відповідальність за її дотримання всіма суб'єктами права. Але незважаючи на заходи, які вживаються МВС щодо поліпшення дисципліни і законності серед особового складу, поки що бажаних результатів не досягнуто. Так, у ході операції „чисті руки" виявлено чимало фактів, що були підставою звільнення майже півтори тисячі працівників. „Не випадково, – підкреслює В.С. Венедиктов, – що ті органи, служби і підрозділи, де забезпечується дотримання особами рядового й начальницького складу правових вимог, де практично відсутні порушення законності, досягають високих результатів в практичній діяльності, домагаючись успішного розкриття злочинів, зміцнення громадського порядку" [4, 21].

Підсумовуючи сказане, можна сказати існує безліч прогалин в правоохоронній системі держави, та ми йдемо до того, щоб їх усунути. Правоохоронна діяльність – це один із напрямів державного управління, адже

вся державна діяльність потребує організації й впорядкування. За допомогою адміністративно-правового регулювання встановлюють правові засади функціонування правоохоронних органів, наприклад, органів внутрішніх справ, митних органів, органів державної податкової служби.

Список використаних джерел:

1. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Копейчиков В.В. Правознавство : Підручник.
3. Юридична енциклопедія / Редколегія Ю.С. Шемшученко (голова редколегії) та інші. – В 6 т. – К. : Українська Енциклопедія, 1998. – Т. 2. – 744 с.
4. Венедиктов В.С. До проблеми забезпечення законності в діяльності працівників органів внутрішніх справ // Право і безпека. – 2002. – № 3. – С. 20-24.

ЗМІСТ

Кузьменко В.В.

Антрополого-правова концепція Ф. М. Достоевського в контексте глобального правового процесу.3

Шинкаренко І.О.

Психологічні проблеми професійного ризику в діяльності працівників кримінальної поліції.9

Безкорвайний М.В.

Роль засобів масової комунікації у формуванні свідомості молоді.14

Білова К.О.

Профілактика емоційного вигорання у працівників органів внутрішніх справ.17

Гордієнко Д.О.

Соціальні та психологічні чинники професіоналізації працівників органів внутрішніх справ.20

Гринько В.П.

Значення психологічних засад особистості (підготовка кадрів правоохоронної діяльності).25

Єрмолено А.Р.

Соціальні причини виникнення девіантної поведінки у підлітків.29

Наливайченко А.А.

Психологічна підготовка працівників поліції щодо дій в екстремальних умовах. 34

Ошовська В.В.

Психічний стан засудженого та його адаптація. 39

Райна К.Д.

Проблеми формування політичної соціалізації молоді. 44

Станчева Є.І.

Психологія неповнолітніх правопорушників. 48

Цимбал В.В.

Психологічна підготовка працівника МВС. 52

Чередніченко О.С.

Філософсько-правові засади правоохоронної діяльності. 59